

13 juni 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Het BSA bestaat als zodanig niet... dus wat moet er worden aangepast? OK. Toch wel. Maar dan anders... Aan de slag... of in de slag...

1 Inleiding

Het 'studieadvies' zoals het in de wet voor het hoger onderwijs voorkomt, staat eigenlijk al jarenlang onder druk. Door de pandemie kwamen evenwel allerlei hogescholen uit hun schulp gekropen. Ze besloten die gelegenheid aan te grijpen om studenten langer de kans te geven door het eerste jaar heen te komen, met experimenten dan wel door het formele studieadvies niet meer uit te brengen d.w.z. er geen consequenties in wat voor zin dan ook aan te verbinden, dus door het besluit over het al dan niet doorgaan met de studie in handen van de student zelf te leggen.

Nu heeft de minister aangekondigd om op basis van allerlei signalen in gesprekken met studenten die behoorlijk in de knel zijn gekomen – of daarvan hadden gehoord – door de maatschappelijke druk die op jongeren wordt uitgeoefend, een aanzet te geven voor allerlei aanpassingen dienaangaande. Daarover verscheen eind april een mediabericht over het besluit in de Ministerraad¹:

In het coalitieakkoord is voor zowel het ho als voor het mbo een maatregel aangekondigd over het bsa. Voor het ho is afgesproken dat het bsa aangepast gaat worden en dat studenten de kans krijgen om in het tweede jaar het benodigd aantal punten alsnog te behalen. Voor het mbo is aangekondigd dat het bsa wordt geëvalueerd en dat een nieuwe afweging wordt gemaakt over het bindende gedeelte van het studieadvies. In de brief wordt de uitvoering van deze maatregelen uiteengezet.

Op basis hiervan hebben we eind april besloten om daarmee alvast aan de slag te gaan, met een soort drieslag. Na een beschouwing van wat er eigenlijk moet worden verstaan onder het 'studieadvies' en het hanteren ervan, kijken we naar die eerste heftige berichtgeving met allerlei commentaar. Vervolgens pakken we de plannen van onze minister bij de kop om die goed in ogenschouw te nemen aan de hand van de brief aan de Tweede Kamer. Daarna zetten we een aantal reacties die meteen loskwamen, op een rijtje – en dat was een soort vloedgolfje aan meningen.

Zo hebben we dus 'het voor', 'het tijdens' en 'het na', als het gaat om iets wat allerlei emoties oproept en ook nog wel zal doen als in de TK verder van gedachten zal worden gewisseld. In de tussentijd zullen alle belanghebbende partijen, organisaties en lobbyisten de media blijven bestoken, dat lijkt wel duidelijk

Inhoud

1	Inleiding	1
	DEEL 1 – EIND APRIL – een beschouwing...	2
2	Studieadvies uitbrengen – afwijzend en verbinden	
2.1	Samentrekking drie zaken	

¹ Overigens besteedde Nieuwsuur al op 13 maart aandacht aan het plan van OCW. In bijlage 2 staat de tekst van het bericht dat de NOS hierover verspreidde.

2.2	Betekenis daarvan	
3	Studieadvies – individuele invulling per opleiding	3
4	'Norm'...	3
5	Oprekken naar tweede studiejaar en dan... maar... wat verandert er dan...	4
6	Reacties in aanloop naar en meteen na dit besluit	4
7	Doorstroomnorm	6
DEEL 2 - 9 MEI EN LATER – een volgende beschouwing...		7
8	De brief aan de TK over het aanpassen van de wet <i>Inleiding brief</i> <i>Doelstellingen van het eerste leerjaar</i> <i>Op weg naar nominaal plus een jaar? Rendement?</i> <i>Provocatief programmeren? Idee? Suggestie onwettig?</i> <i>Toelichting op de afwegingen</i> <i>Alternatieven voor opzet van een studie, sleutelen aan de nominale duur...</i>	7
9	Kan het ook anders... handreikingen... maar ook complexe situaties...	18
9.1	<i>Compromissen...</i>	
9.2	<i>Focus op formeel diploma</i>	
9.3	<i>Flexibilisering na de nominale studieduur: een voorstel...</i>	
9.4	<i>Nog wel wat haakjes...</i>	
DEEL 3 – HALF MEI – allerlei artikelen... media...		19
10	Artikelen die zijn verschenen	19
10.1	Artikel van ScienceGuide	
10.2	Reactie VH	
10.3	Twee stukken NRC: Column (kritisch) en commentaar hoofdredactie (positief)	
10.4	Discussie NRC (lid CvB versus lid bestuur ISO)	
10.5	NRC: Interview met Hatte van der Woude, VVD-kamerlid	
10.6	Reactie Peter Kwikkers op LinkedIn op dit artikel	
10.7	Artikel Telegraaf	
10.8	Ingezonden stuk in de Volkskrant	
11	Tenslotte	28
Bijlage 1	Artikel WHW over studieadvies	29
Bijlage 2	Artikel NOS over het bsa	29
Bijlage 3	Deel brief over eerdere aankondigingen (verwijzing in de huidige brief)	30
Bijlage 4	Passages uit de brief die al in 2019 naar de TK is gestuurd: effecten bsa	31

DEEL 1 – EIND APRIL – een beschouwing...

2 Studieadvies uitbrengen – afwijzend en verbinden

Natuurlijk is de kop van deze nieuwsbrief heel erg provocatief. Maar wel waar, want het begrip 'bsa', dus 'bindend studieadvies', kent als zodanig geen wettelijke definitie.

We nemen u mee in de analyse (en in bijlage 1 staat de wettekst).

2.1 Samentrekking drie zaken

Het 'bindend studieadvies' is een zelf bedachte samentrekking van een drietal zaken uit de WHW:

- advies* over de voortzetting van zijn studie binnen of buiten...
- kan... *verbinden*...
- een *afwijzing* (verbinden)...

2.2 Betekenis daarvan

Dat betekent, in dezelfde volgorde behandeld:

- De student wordt geadviseerd over het voortzetten van de studie. Dat kan zich best als zodanig binnen de opleiding afspelen, bijvoorbeeld door bepaalde leerlijnen af te sluiten en andere nog gewoon toe te staan. Het is aan de student om vervolgens vast te stellen of daarmee een zeer gewenste leerroute wordt afgesloten en dan toch maar door te gaan met een andere, na het

eerste leerjaar. Uiteraard speelt daarbij de studievoortgang tot dan toe een rol. De beslissing is evenwel aan de student.

- b. Het 'verbinden' is hier bedoeld als het 'koppelen' van een gerichte mening van de opleiding aan het studieadvies. Het betreft hier dus niet het 'bindend zijn' met een bindend karakter, in taalkundig opzicht. Het is aan het instellingsbestuur of aan een groep (denk aan de examencommissie of een groep van mentoren) die daarvoor is aangewezen met een gedelegeerde bevoegdheid, om daarover een besluit te nemen, op basis van bepaalde grondslagen.
- c. Het 'afwijzen' houdt in dat geen enkele voortzetting na het eerste studiejaar, zonder het propedeutisch examen te hebben behaald, als geschikt en haalbaar voor de student wordt gezien. Er wordt een advies uitgebracht aan de student om iets anders te gaan zoeken buiten deze opleiding, met als stok achter de deur dat binnen de opleiding geen toekomst meer is. Die route is dus daarmee 'geblokkeerd'.

Het betekent dat er sprake is van een 'studieadvies waaraan een afwijzing is verbonden'. Het zou daarmee niet een BSA maar een 'Studieadvies met Afwijzing' moeten zijn, dus een SAA.

3 Studieadvies – individuele invulling per opleiding

Op deze plek willen we toch stilstaan bij het keiharde feit dat het wel de wetgever was die het studieadvies heeft bedacht en in de regeling heeft opgenomen, maar steeds aan de instellingen heeft overgelaten hoe dit per hogeschool en universiteit wordt uitgewerkt en per opleiding wordt ingevuld. Men kan gewoon nu ook al iedereen laten doorstuderen na het eerste studiejaar (in punten uitgedrukt is de norm dan 0) en vervolgens zelf gaan bepalen hoe om te gaan met de studiebegeleiding en met het 'met zachte hand bijsturen'.

Er was overigens een tijd geleden een universiteit die een harde hand hanteerde met een soort bokshandschoen er omheen, door de geldigheidsduur van het resultaat van een onderwijseenheid te beperken tot maar één jaar of soms twee jaren. Dat mag op zich best, door in de OER te stellen dat het resultaat gewoon niet meer meetelt voor het propedeutisch of afsluitend examen. Het aantal verkregen studiepunten kan niet worden weggepoetst maar deze behoren niet meer tot die 180 punten die moeten worden vergaard. De eenheid wordt simpelweg steeds 'geactualiseerd'... en dus... opnieuw doen als student... Dat dit al snel moest worden losgelaten, dat zal duidelijk zijn.

Maar het lijkt er op dat men als VH en UNL een landelijke uitspraak wil over wat OCW een mooie norm vindt opdat de NVAO de instellingen hierover niet meer kan lastigvallen. Toch zou men de huidige wetgeving simpelweg moeten laten zijn zoals die nu is, met een paar bij te punten aspecten zoals de termijnen die nu worden gehanteerd. We wachten af waarmee de minister gaat komen.

4 'Norm'...

Wie op een gegeven moment het begrip 'norm' in samenhang met het studieadvies heeft bedacht en ingevoerd, is niet meer na te gaan. Maar er staat niets over een 'norm' in de wet².

Vervolgens is iedereen daarmee aan de haal gegaan, door deze 'norm' te vertalen naar 'een aantal minimaal te behalen studiepunten', soms ook het hebben behaald van het propedeutisch examen na een jaar. Maar dat staat dus helemaal niet als zodanig in de wet. Dit is daar onder meer te vinden: '*...niet geschikt moet worden geacht voor de opleiding, doordat zijn studieresultaten niet voldoen aan de vereisten die het bestuur daaromtrent heeft vastgesteld*'.

Het 'niet geschikt zijn' kan op heel veel manieren worden vastgesteld, met het formuleren van 'de vereisten' die bij de studieresultaten behoren. Je kunt uiteraard als opleiding kijken naar de studievoortgang in z'n geheel, maar ook naar de kernvakken. Of naar het aantal pogingen dat nodig is geweest en de deelname bij de eerste mogelijkheid. Misschien ook wel naar wat toch al is gepresteerd bij onderwijseenheden die nog niet zijn afgerond. Het scoren op specifieke eenheden die te maken hebben met persoonlijke vaardigheden is tevens een optie. Werken in teams als dat cruciaal is voor een beroep, mag ook worden meegewogen. Zo zijn er allerlei opties toepasbaar binnen de huidige wetgeving.

---

² Ja, wel een keer: 'de wijze waarop en de termijn gedurende welke kennis genomen kan worden van vragen en opdrachten, gesteld of gegeven in het kader van een schriftelijk afgenomen tentamen en van de *normen* aan de hand waarvan de beoordeling heeft plaatsgevonden'. Het betreft dus het antwoordmodel, met eisen waaraan een antwoord o.i.d. dient te voldoen. Dat is wat anders dan 'aantal punten'...

We weten dat bijvoorbeeld de VU een keer hiermee aan de slag is gegaan. Maar het betreft, zegt men, veelal subjectieve oordelen en in de loop van de studie kan alles nog wel beter worden, zo is vaak een argument. Echter, als de groep mentoren die het studieadvies vaststelt, van de hoed en alle randen ervan voor de gehele opleiding weet, kan daarop worden vertrouwd, of juist niet.

Zelfs de minister vloog bij de ministerraad uit de bocht door te stellen: *'...om in het tweede jaar het benodigd aantal punten alsnog te behalen'*. Het gaat dus helemaal niet om punten (studiepunten formeel) maar om het kunnen aantonen in die fase dat er voldoende potentie aanwezig is voor het binnen een redelijke termijn behalen van het getuigschrift. Die termijn is nadrukkelijk gekoppeld aan de nominale studieduur van de betreffende opleiding, vaak vertaald naar een jaar extra.

5 Oprekken naar tweede studiejaar en dan... maar... wat verandert er dan...

Het gaat hierbij vooral over het verder oprekken van de termijn om aan de eisen te voldoen, met het tweede inschrijvingsjaar bij die studie, dus de opleiding. Nu staat er evenwel alleen dit in de wet: *'Onverminderd het eerste lid kan het instellingsbestuur het advies aan de student uitbrengen zolang deze het propedeutisch examen niet met goed gevolg heeft afgelegd'*.

We lezen helemaal niks over een tweede inschrijvingsjaar, of wat daarmee vergelijkbaar is. Ja, men denkt dat als een student na het eerste jaar nog niet het P-examen heeft afgerond en het CvB vindt dat hij of zij mag doorgaan op basis van de beoordeling van de geschiktheid, het advies nog steeds kan worden uitgebracht in het tweede studiejaar. Er worden daarin eenheden van het eerste jaar alsmede van de hoofdfase gevolgd.

Maar ja, wat dan als na twee jaren nog steeds niet dat P-examen is behaald? Kennelijk is men van mening dat de student alsnog een 'afwijzing' aan het 'studieadvies' krijgt 'verbonden'. Of is dat niet meer mogelijk (zeggen studentenorganisaties en allerlei juristen) en kan alleen maar een bindend advies worden uitgebracht over de leerlijnen die openstaan – en andere dus niet meer?

Dus wat gaat er nu eigenlijk veranderen? Gaat het om deze scenario's:

- Het advies mag zowel aan het eind van het eerste als het tweede studiejaar uitgebracht, maar een afwijzing kan daaraan pas worden verbonden aan het eind van het tweede studiejaar?
- Er kan aan het eind van het eerste leerjaar mogelijk al worden vastgesteld dat bepaalde leerlijnen in de hoofdfase worden afgesloten?
- Het doen van het propedeutisch examen (de eerste 60 studiepunten behalen) kan worden gespreid over twee jaren, zonder allerlei gevolgen?

We gaan het merken. Een paar kanttekeningen nog op voorhand:

- Mbo'ers mogen een jaar ingeschreven staan en hoeven dan niets terug te betalen als ze stoppen met die opleiding. Gaat dit ook gelden voor havisten en vwo'ers, en anderen die voor het eerst aan een ho-opleiding beginnen?
- De Ad-opleiding duurt twee jaren, maar kent ook het studieadvies. Komt daarvoor een eigen, op de opleiding toegesneden aanpak?

6 Reacties in aanloop naar en meteen na dit besluit

Het meest uitgebreide artikel dat heel snel na het besluit het licht zag, stond 28 april op de website van Scienceguide ('Het kabinet versoepelt het bindend studieadvies naar het tweede jaar').

We nemen daar een paar interessante passages uit, te vermelden in kaders, en dan met een aantal kanttekeningen van onze kant. Ook zitten daarbij stukjes die door het blad Profielen van de Hogeschool Rotterdam zijn 'aangeleverd'.

28 april 2023 | De ministerraad heeft besloten dat het bindend studieadvies wordt opgerekt. Daardoor krijgen studenten niet één maar twee jaar de tijd om het aantal benodigde studiepunten voor de bsa-norm te behalen. Veel hogescholen hanteren al zo'n regeling, maar universiteiten zien het plan van de minister niet graag.

Zeer binnenkort stuurt de minister een brief aan de Kamer over de details en de uitwerking. Als het aan Dijkgraaf ligt, krijgen studenten aan universiteiten en hogescholen in het tweede studiejaar kans om alsnog aan de bsa-norm te voldoen, mocht hen dit in het eerste jaar niet gelukt zijn.

Het is een mededeling die alleen maar het uitgangspunt bevat. Hoe het allemaal verder in te bedenken in de WHW zal nog wel een kunststuk worden, vrezen we.

Werkdruk neemt alleen nog maar toe

Bij universiteiten is er veel kritiek geweest op de versoepeling van het bsa, omdat dit kan leiden tot extra vertraging bij studenten. Studenten die hun nominale studieduur overschrijden, zijn financieel onaantrekkelijk voor instellingen. Ook docenten en hoogleraren aan universiteiten zijn groot voorstander van het huidige bindend studieadvies; zij denken dat een versoepeling daarvan de reeds hoge werkdruk zal vergroten, omdat studenten dan onnodig lang op een opleiding blijven.

Het gaat, denken we, vooral om het geld, met veel uitlopende studenten. Maar het klopt, die langstudeerders moeten ook worden bijgestaan en zaken kunnen inhalen. Wel is de vraag of studenten in de wetenschap dat ze langer mogen blijven studeren, juist toch later zullen gaan uitvallen - en ook dat er meer uitvallers zullen komen als ze merken dat de vertraging niet meer is in te halen - of dat die studie toch niets is. In het wo kunnen er dan ook minder masterstudenten gaan komen...

UNL stelde bsa van 45 punten voor

De universiteitenkoepel heeft nog wel het voorstel gedaan om tenminste een landelijk maximum van 45 studiepunten af te spreken, maar getuige het voorstel dat hij binnenkort naar de Kamer stuurt, lijkt de minister daarin niet mee te gaan.

Geen idee waarop dit is gebaseerd. Een maximum van 45? Of moet er ook een minimum zijn? De universiteiten (vroeger VSNU, nu UNL) slaan er ook maar een kwantitatieve slag naar, zonder een volledige onderbouwing - los van een onderzoek bij vier universiteiten. Het zou dan voor alle wobacheloropleidingen van alle universiteiten moeten gaan gelden, ook heel opmerkelijk...

Vervolgens nemen een aantal stukjes over uit een artikel dat op de website van Profielen heeft gestaan, het blad van de Hogeschool Rotterdam (en ook geciteerd door Scienceguide).

Veel studenten onterecht weggestuurd

In het hbo is men, zoals wel vaker, genuanceerder en minder uniform over de maatregel. Zo zijn er instellingen die na corona hebben besloten om helemaal te stoppen met het bsa. Bij de Hogeschool Rotterdam is men er onlangs achter gekomen dat er in het verleden veel studenten onterecht zijn weggestuurd terwijl zij wel degelijk een reële kans hadden om hun diploma te behalen.

Aha, hier komt alvast het argument 'pandemie en onterecht' om de hoek kijken. De appels en peren worden veelvuldig geplukt en op de onderwijsweegschaal gelegd om juist studenten te kunnen vasthouden, in alle dynamiek rond de aantallen. We komen erop terug.

De Vereniging Hogescholen wil dat hogescholen de ruimte krijgen om te experimenteren met het bsa. Daarbij moet meer worden gekeken naar kwalitatieve eisen in plaats van een kwantitatieve norm.

Ziedaar, men ziet bij de VH dat een studieadvies uitbrengen niet een kwestie is van het tellen van de studiepunten en van elkaars knopen. Maar laat de VH dan als een razende aan de slag gaan met het komen van voorstellen, om ervoor te zorgen dat er geen vertraging optreedt, iets waarbij niemand gebaat is. Experimenteren, prima, maar dan wel goed onderbouwd. Is dat een optie?

Corona heeft als een soort natuurlijk experiment gewerkt. Nadat het studieadvies 'niet-bindend' werd, kon voor het eerst op grote schaal bestudeerd worden hoe de groep die normaal weggestuurd zou worden het in het tweede jaar deed. Is het niet halen van de bsa-norm (bij de meeste opleidingen 48 punten) een goeie voorspeller voor het niet halen van je studie in het algemeen? Halen deze studenten in hun tweede jaar ook minder punten?

Voor de goede orde, het gaat om de Hogeschool Rotterdam. Interessant uitgangspunt uiteraard om een disruptie te gebruiken om iets te onderzoeken wat anders nooit mogelijk zou zijn geweest. Maar de laatste vraag is verkeerd, met 'halen ze in het tweede jaar ook minder punten?' Dat heeft dan te maken met of ze even slecht of goed zijn... of dat ze in het tweede jaar wel die 48 punten van jaar 1 halen... of dat ze zowel de P afronden als voldoende eenheden behalen van jaar 2 om in ieder geval op schema te kunnen blijven... of dat ze wel vertraging oplopen maar wel de kern-eenheden afronden om met veel kans op succes aan de laatste twee jaren te kunnen beginnen... of dat de verwachting is dat de student maximaal 5 jaren over de Bachelor gaat doen...?

Voor de Ad ligt het wel wat anders, maar goed, dat is uit te zoeken.

Ongeveer de helft onterecht weggestuurd

'Tijdens corona hebben we plat gezegd twee dingen ontdekt', aldus Bormans hierover. 'Door een niet-bindend advies stromen meer mensen door naar hogere jaren met het risico langstudeerder te worden. Dat is niet goed.

Maar we hebben ook ontdekt dat we vroeger mensen wegstuurden waarvan we in de data hebben gezien dat ze het best goed zijn gaan doen. De groepen die we terecht en onterecht wegstuurden zijn ongeveer even groot.'

Het is goed dat beide kanten van de advies-medaille worden belicht. Het gaat erom dat op basis van alle ervaringen die zijn opgedaan, kijkende naar de persoon, de omstandigheden, de begeleiding en allerlei drempels die vaak meebewegen met de studievoortgang, een systeem wordt opgetuigd waarbij beide partijen (student, opleiding) het gevoel hebben dat de juiste beslissing wordt genomen.

Opmerkelijk is wel dat er wordt gesteld dat er studenten zijn gestopt vanwege een formele afwijzing en dat ze het (elders?) bij een andere opleiding wel hebben gered. Maar hoe is dan na te gaan of die afwijzing onterecht was? Is men in een andere sector aan de slag gegaan? Is iemand in plaats van een Bachelor een Ad gaan doen? Is hij of zij door schade en schande wijs geworden en is de studie anders aangepakt?

Ook dit is nooit wetenschappelijk onderbouwd na te gaan, dus of een afwijzing terecht dan wel onterecht is geweest. Degenen die zijn gestopt om die reden en niet meer terugkeren in het hbo, zijn niet te volgen als het gaat om scholing. Als ze bijvoorbeeld wel later een deeltijdse opleiding gaan doen, zoveel jaren later, is er ook geen wetenschappelijk verband meer te leggen met de afwijzing op een jongere leeftijd. Maar het zou zeker goed zijn, om dit eens scherp uit te zoeken.

Bormans ging niet verder in op de cijfers die hij hierover zei te hebben. Wat precies 'best goed' is, blijft daarom onduidelijk. Profielen heeft de cijfers inmiddels bij het cvb opgevraagd.

Wel duidelijk is dat het cvb serieus is als het gaat om het versoepelen van de studienormen op de HR. Ook in de plannen voor de lange termijn, vanaf 2026, geldt voor het cvb het argument dat de hogeschool te gemakkelijk is geweest met het wegsturen van studenten die de studienorm niet haalden. Vanaf 2026 wil de hogeschool daarom een doorstroomnorm instellen.

We sluiten ons aan bij de constatering dat een uitspraak zoals 'het best wel goed zijn gaan doen' te vaag is. Je zou cohorten door de jaren heen moeten kunnen volgen, alvorens vast te stellen of iemand toch op z'n plek terecht kan komen.

7 Doorstroomnorm

De hierboven genoemde 'doorstroomnorm' is te beschouwen als een gedifferentieerde invulling van wat er nu wordt beoogd met het studieadvies.

Er kunnen meerdere intervallen gemaakt voor behaalde studiepunten, leidend tot:

- het moeten vertrekken...
- het mogen blijven maar met de opdracht om eerst het eerste leerjaar af te maken, met relatief weinig eenheden van jaar 2... en met als stok achter de deur dat als het misgaat, er alsnog een afwijzing wordt gegeven...
- het mogen doorgaan, met nog weinig te doen van de P, en dus wel daarop focussen maar voor de rest kan er geen afwijzing meer worden gegeven.

Bij deze scenario's behoren passende begeleidingssystemen, om maatwerk te kunnen leveren. Daarmee wordt mede voldaan aan de voorwaarde om niet zomaar iemand de laan uit te sturen, zonder goed te kijken naar persoonlijke omstandigheden, alsmede hulp te verlenen bij lastige drempels en het geven van ondersteuning bij onzekere gebeurtenissen – allemaal zaken waarbij uiteraard ook de student zelf een rol speelt en niet gelaten afwacht wat er allemaal mis kan gaan.

Een dergelijke doorstroomscenario past zonder meer bij het inzetten van allerlei meer kwalitatieve normen. Die kunnen per situatie verschillen, gezien de stadia waarin iemand zich kan bevinden. Dat vervolgens ook noodconstructies zijn in te bouwen zoals het soepel kunnen overstappen naar een betere opleiding en vormgeving, zal ook een conditie zijn.

DEEL 2 - 9 MEI EN LATER – een volgende beschouwing...

8 De brief aan de TK over het aanpassen van de wet

Het plan om te gaan sleutelen aan het studieadvies en dan met betrekking tot de mogelijkheid er een afwijzing aan te verbinden werd door de minister met een flinke klap de wereld ingeslingerd, via de media, gelet op het explosieve karakter ervan. Vooral het stevig inperken van de mogelijkheden voor instellingen om studenten na een jaar te dwingen de opleiding te verlaten of iets anders te gaan doen heeft de betrokken onderwijsorganisaties naar eigen zeggen stevig verrast (nadat ze uiteraard al eerder door OCW waren ingelicht).

De landelijke studentenorganisaties zijn uitermate tevreden, dat ligt voor de hand. De universiteiten zijn boos en ergeren zich aan de opstelling van de minister op dit punt. De VH zegt namens de hogescholen van het voorstel kennis te hebben genomen en wacht kennelijk gewoon af hoe de wettelijke regeling eruit zal komen te zien. Pas in 2025 gaat een aangepaste wet van start.

Er zal in het voorjaar van 2024 een plan hierover op tafel worden gelegd. Ongetwijfeld komt er ook weer een internetconsultatie aan te pas. Er kunnen veel reacties worden verwacht. Maar goed, dat laat onverlet dat het best interessant is om nu alvast de brief aan de TK over de plannen rond het (ten onrechte dus zo genoemde) bsa aan een analyse te onderwerpen. Misschien helpt het in de komende maanden mee aan een bepaalde meningsvorming.

We nemen dus eerst de brief onder de loep – zonder het deel over het studieadvies dat voor het mbo wordt gehanteerd. Daarna kijken we naar allerlei snelle reacties hierop, via de media en andere kanalen. De tekst staat dus weer in de kadertjes, met vervolgens ons commentaar. Het is in ieder geval duidelijk dat OCW een lastige klus heeft te klaren om de nieuwe plannen om te zetten in wetteksten die onwrikbaar te gebruiken zijn. Recente ervaringen met wetsvoorstellen hebben ons daarvan niet overtuigd, helaas. Dus daarom willen we alles extra scherp gaan bezien.

Inleiding brief

Het onderwijs dient een veilige en stimulerende (leer)omgeving te zijn, waarin studenten zich maximaal kunnen ontplooiën. Het volgen van een opleiding is méér dan alleen het behalen van je diploma. Het is belangrijk dat studenten voldoende ruimte krijgen om zich breed te ontwikkelen en hierin goede begeleiding en ondersteuning krijgen.

Tegelijkertijd wordt van de student verwacht ook de studie binnen afzienbare tijd te doorlopen. Dit is niet alleen goed voor de student, maar ook voor de onderwijsinstelling en voor het onderwijs als geheel. Een juiste balans tussen studievoortgang en welzijn zorgt er namelijk voor dat studenten goed in hun vel zitten, waardoor ze zich op hun studie kunnen concentreren en problemen zoals uitval en studievertraging voorkomen worden.

Vanuit dit vertrekpunt heeft het kabinet de afgelopen tijd het bindend studieadvies (bsa) zowel in het mbo als het hoger onderwijs kritisch tegen het licht gehouden. Het bsa zou studenten moeten ondersteunen in hun ontwikkeling. Dit is nu echter niet altijd het geval en dat vind ik onwenselijk. Dit ondergraaft de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs.

Duidelijke inleiding op het voornemen, zoals was te verwachten op basis van eerdere berichten. Maar wat toch opvalt is dat men niet wil gaan sleutelen (nog niet) aan het onderliggende systeem. Je kunt wel stellen dat 'van de student (wordt) verwacht ook de studie binnen afzienbare tijd te doorlopen', maar dan dient er meer te gebeuren.

Met het 'ook' wordt uiteraard bedoeld op de eisen die wordt gesteld maar dan naast de doelstellingen die we maatschappelijk aan de studies hangen in een fase dat een jongere zich ontwikkelt van een (slimme) puber tot een (nog veel moeten lerende) jong-volwassene. Die moet zich nog zo'n 40 tot 45 jaar een leven lang gaan ontwikkelen, en dat maakt een initiële opleiding in het hbo en wo vele malen minder dan 'vroeger' tot een 'absolute must'.

Natuurlijk geven de statistieken aan dat hoger opgeleiden meer succes hebben – gemeten in geld en status. Maar die situatie zullen ze met alle veranderingen op de arbeidsmarkt, en de snelheid waarmee iedereen zich dient aan te passen, ook zonder twijfel gaan bereiken op basis van andere persoonlijke omstandigheden en talenten door steeds te kiezen voor het combineren van de juiste scholing met een effectieve werkomgeving.

Maar het belangrijkste dat dient te worden opgemerkt is dat je wel iets kunt doen aan het normeren van een studieadvies maar dat de lengte van periode voor studiefinanciering gelijk blijft en dat dit ook geldt voor de jaren dat een student wordt bekostigd. Door nu een vormgeving te kiezen waarbij vrijwel minimaal een jaar uitlopen met toestemming van de wetgever en zonder dat de NVAO de opleidingen kan aanspreken een soort norm gaat worden, verschuiven de panelen. Instellingen zullen te maken krijgen met een verdere verdunning van de geldstromen, om vooral minder energie te stoppen in de voorzieningen voor langstudeerders, zeker als ze twee of meer jaren uitlopen.

We komen later nog wel een keer terug op hoe dit kan gaan uitpakken voor de Ad-opleidingen en vervolgens voor de route via de Ad naar de Bachelor. Daarbij kan nog wel sprake gaan worden van extra effecten op de studentenstromen. Ook kijken we dan weer naar het principe dat iedereen formeel maar elke graad een keer mag behalen tegen wettelijk collegegeld.

In het hoger onderwijs ligt de nadruk bij het bsa in veel gevallen op de studievoortgang van studenten. Daardoor wordt de lat met het bsa in mijn ogen nu vaak te hoog gelegd in het eerste jaar, wat leidt tot onnodige prestatiedruk.

In het mbo is de inzet van het bsa nadrukkelijk ook bedoeld om de student de juiste begeleiding te bieden om van de opleiding een succes te maken, maar dit komt in de praktijk nog onvoldoende van de grond. En dat terwijl we weten dat het mentale welzijn van studenten onder druk staat en studenten goede begeleiding hard nodig hebben. Ik ben daarom voornemens om de inzet van het bsa in beide sectoren aan te passen.

Goed, laten we niet moeilijk doen en ook maar in het kader van deze behandeling het begrip 'bsa' hanteren, ondanks het feit dat het nu nog geen formeel omschreven begrip is. En wetende dat het in de huidige wetgeving niet gaat om een norm die wordt uitgedrukt in studiepunten. We nemen aan dat dit alles in de nieuwe artikelen in de wet expliciet zal worden vermeld en gebruikt.

Opmerkelijk dat de minister de populaire metafoor van de 'te hoog gelegde lat' gebruikt en daaraan op een duidelijk persoonlijke wijze een 'onnodige' prestatiedruk verbindt. De lat is bewust door een instelling en dan mogelijk per opleiding gekoppeld aan het geven van een studieadvies, gelet op de nominale duur van een studie en de daaraan verbonden regelingen. Dat geeft op zichzelf al een vorm van druk op de studenten, maar dan vooral in combinatie met andere omstandigheden waarbij het jongeren niet gemakkelijk wordt gemaakt – en dat zal nog wel een hele tijd zo blijven.

Een jaar of twee jaren langer doen over een studie heeft ook invloed op een life-time bezig zijn, met weer andere gevolgen van dien. Het zou veel beter zijn om de stappen binnen het gehele stelsel zodanig te kunnen laten zetten dat de druk 'hanteerbaar' is en een opleiding goed kan worden doorlopen. Een Ad-opleiding is als zodanig een prima voorbeeld daarvan. Samen met een goede voorbereiding en een stevige keuzebegeleiding is er al veel te bereiken (want er wordt verderop ook aangegeven dat er nog wel wat schort aan bijvoorbeeld de studiekeuzecheck).

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de voor- en nadelen van het bsa in het mbo zo snel mogelijk worden geëvalueerd en er daarna een nieuwe afweging plaatsvindt over het bindende gedeelte van het studieadvies. Voor het hoger onderwijs is de ambitie vanuit het coalitieakkoord dat studenten die in het eerste jaar niet de bsa-norm halen, de kans krijgen om in het tweede jaar de punten-norm alsnog te halen. Bij evident onvoldoende studievoortgang behoudt de instelling de mogelijkheid om een bsa af te geven aan het einde van het eerste jaar en de student te begeleiden naar een beter passende opleiding.

Het betreft dus een politiek besluit, een afspraak die al een paar jaren geleden is gemaakt. Prima, maar het zou beter zijn geweest als in die afgelopen jaren verder onderzoek zou zijn gedaan naar andere effecten van de samenleving op de druk die studenten ervaren. Er had dan bijvoorbeeld nu al een meer gedifferentieerd voorstel op tafel kunnen worden gelegd, met allerlei nuanceringen. Ook de kwalitatieve aspecten van het formuleren van een advies hadden kunnen worden ingezet, in plaats van nu puur te focussen op simpelweg een aantal studiepunten. Dat er ook voorbeelden worden gegeven die zijn gebaseerd op het handelen van instellingen in de coronatijd, is niet handig en het stuurt als het ware de discussies op een subjectieve wijze.

In de volgende delen geven we aantal artikelen uit de media, om te laten zien dat het uitbrengen van een studieadvies een genuanceerde bezigheid is. Aanpassingen zoals die nu in de aanbieding

zijn gedaan, doen geen recht aan het opvangen van studenten in het eerste jaar - en dat de lat, om die metafoor ook maar te gebruiken, best wel eens te laag kan komen te liggen door wel een maximum te noemen en geen onderbouwd minimum, ook niet in combinatie met kwalitatieve eisen en vormen voor een adequate studiebegeleiding.

In deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop dit kabinet uitvoering geeft aan de maatregelen ten aanzien van bsa in het coalitieakkoord. Deze plannen zijn tot stand gekomen op basis van gesprekken die ik heb gevoerd met studenten, mbo scholen, hogeronderwijsinstellingen en de landelijke vertegenwoordigers hiervan. Afsluitend zal ik toelichten welke stappen het kabinet nog meer zet om het studentenwelzijn in het onderwijs te verbeteren.

We missen nog wel wat groepen die ook hun zegje hadden kunnen doen. Denk aan docenten, schooldecanen, aansluitmanagers, vakbonden, netwerken van leraren rond bepaalde vakgebieden en experts (lectoren, practoren en anderen die hun sporen hebben verdiend op dit gebied).

Huidige situatie bsa in het mbo en hoger onderwijs

Het uitgangspunt van het bsa is dat studenten zo snel mogelijk naar de juiste plek worden begeleid. Het bsa biedt daarbij een concreet handvat voor instellingen en studenten om tijdig met elkaar in gesprek te gaan en om samen de studievoortgang in de gaten te houden. Blijk je als student niet op de juiste plek te zitten, dan biedt het bsa mbo-scholen, hogescholen en universiteiten de mogelijkheid (geen plicht) om een student in het uiterste geval van de opleiding te verwijderen en te helpen om een opleiding te vinden die wel past en met succes afgerond kan worden.

Dit stukje tekst is op zichzelf al een basis voor een beschouwing die veel pagina's zou vergen. Het is dan ook goed om zich te realiseren dat het gaat om het onderbouwen van het besluit resp. voorstel om de norm in studiepunten uit te drukken en er een maximum aan te hangen. Maar goed, dan toch maar hier een kortere beschouwing.

Het studieadvies maakt onderdeel uit van een reeks aan 'instrumenten' die het stelsel kent met betrekking tot het maken van keuzes door a.s. studenten voor een opleiding in het hbo of wo (het mbo laten we hier buiten beschouwing). Ook die jongeren dienen zich, samen met de studentenorganisaties, te realiseren dat het alleen maar focussen op het studieadvies geen recht doet aan het traject dat ze gedurende een aantal jaren doorlopen.

Op een rijtje, voor het havo en vwo:

- Er moeten een keuze worden gemaakt voor een profiel... en daarbij ook voor vakken... met gebruikmaking van een 'methode' die door de schooldecaan wordt gebruikt...
- In de bovenbouw worden er keuzegesprekken gevoerd... en kunnen leerlingen meedoen aan open dagen... meeloopdagen... onder de hoede van een hogeschool of universiteit...
- In het laatste jaar is er de studiekeuzecheck... en zijn er allerlei andere activiteiten om te merken wat het is om te gaan studeren... met voorlichtingen...
- Er kunnen mogelijk ook nog deficiënties worden weggewerkt... met aanvullende cursussen... en meeloop-opties...
- In de eerste weken van het eerste leerjaar vinden er gesprekken plaats met een mentor... wordt bekeken tegen welke drempels men oploopt... enz.

Doelstellingen van het eerste leerjaar

Het past allemaal als het ware in de doelstellingen die aan het eerste leerjaar zijn gekoppeld. Zie de wet:

De propedeutische fase wordt met het oog op de toepassing van artikel 7.8b zodanig ingericht dat er sprake is van het verkrijgen van inzicht in de inhoud van de bacheloropleiding met de mogelijkheid van verwijzing en selectie aan het eind van die fase.

- *Verkrijgen van inzicht oftewel 'oriëntatie'...* bestemd voor de student om aan den lijve te ontdekken of de verwachtingen kloppen en de beelden van een opleiding scherp genoeg op het jonge netvlies waren geëtst...
Dat betekent dat de student zelf in een bepaalde mate verantwoordelijk is voor het nagaan of de opleiding wel past bij de motivatie, de persoonlijke omstandigheden en de meegebrachte kennis die nodig is om onderwijseenheden onder de knie te krijgen. Natuurlijk kunnen er allerlei redenen zijn om bepaalde ontwikkelingen te 'ontkennen' of te 'negeren' en niet te kiezen voor

een switch op heel korte termijn of per 1 februari – en daarmee uit een bepaalde ‘student-omgeving’ te moeten stappen. Maar dat is toch een vorm van het jonge hoofd in wat lastig drijfzand steken. Een dergelijke insteek kan fnuikend zijn en de mentoren zullen ongetwijfeld de nadelen ervan willen belichten.

- *Selectie*... een aspect van het gaan studeren dat zowel bij de student als de opleiding kan worden neergelegd...

Het is een vorm van ‘zelf-selectie’ als het gaat om de student, om te bezien of de opleiding bij hem of haar past, en mogelijk ook bij het selecteren van de voorzetting binnen een brede opleiding of als er meerdere leerlijnen in de hoofdfase zijn. Daarop kan mogelijk worden voor-geselecteerd.

Maar de ervaringen binnen de opleidingen met bepaalde groepen instromers als het gaat om het studiegedrag, de prestaties (ook denkend aan uitstelgedrag en het moeten deelnemen aan veel herkansingen...) en de motivatie als ‘voorspellers’ van de slaagkansen, kan voor de mentoren aanleiding zijn om het studieadvies te gebruiken om de student ‘te sturen’. Ook hierbij betekent het dat de student mogelijk uit een bepaalde comfortzone moet stappen, en dat kan zonder meer een bepaalde weerstand oproepen. Toch zal de begeleiding soms gewoon ‘hard’ moeten zijn.

- *Verwijzing*... een derde doelstelling van het eerste jaar van een ho-opleiding... de mogelijkheid voor de opleiding, dus minder voor de student, om een oordeel te vellen over de student en de kans op zijn of haar studie/student-succes... en het studieadvies te gebruiken voor het voorleggen van een aantal keuzes aan de student - en dat kan dus het afsluiten van bepaalde leerlijnen zijn... maar ook het niet meer ingeschreven kunnen blijven voor de betreffende opleiding... en aan te geven dat zijn of haar heil ergens anders dient te worden gezocht... en dat is in het meest extreme geval het aan het studieadvies verbinden van een afwijzing.

Het betekent nadrukkelijk niet dat de student ongeschikt is om een hbo-studie te kunnen volgen en te voltooien. Het afwijzen en verwijzen is de mogelijkheid om in stevige bewoordingen te melden dat op dat moment van het groeiende leven een andere studie beter is.

Het is derhalve terecht dat ‘we’ teruggaan naar de vroegere uitgangspunten voor het eerste leerjaar en dan ook voor het advies. Overigens is het gebruik van het begrip ‘*verwijderen*’ door de minister best wel te zien als een vorm van stemmingmakerij, om dit te kunnen bereiken. Het is een kwestie van afwijzen en verwijzen, als de student ‘niet in de juiste balans’ aan het studeren is.

Daarnaast is er sprake van het argument dat tegen de afwijzing wordt gebruikt nl. dat die studenten zich vervolgens bij een andere hogeschool inschrijven voor dezelfde opleiding. Naast de vraag of dit wel tot bij veruit de meerderheid van de gevallen tot succes leidt, toont dit aan dat de student zelf een bijzonder risico neemt of denkt dat een andere instelling een gemakkelijkere vormgeving hanteert. Of moeten er straks landelijke afspraken worden gemaakt over het over en weer ‘erken- nen’ van de waarde van een studieadvies? Dat is nu misschien een gekke suggestie, maar omdat er landelijke opleidingsprofielen zijn, kunnen de hogescholen daar best een keer naar kijken...

Hoewel het doel van het bsa in het mbo en hoger onderwijs gelijk is (het begeleiden van de student naar de juiste plek), zijn er ook belangrijke verschillen tussen de sectoren. Zo wordt in de praktijk in het hoger onderwijs het bsa afgegeven op basis van een minimaal aantal te behalen studiepunten. In het mbo wordt voor het afgeven van een bsa breder gekeken naar de kwalitatieve en objectieve voortgang. Aangezien de meeste studenten in het mbo nog kwalificatieplichtig zijn (in tegenstelling tot studenten in het ho) ligt in het mbo een grotere verantwoordelijkheid om studenten gemotiveerd te houden en vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen. Het mbo en hoger onderwijs kennen dan ook een andere wettelijke verankering en uitvoeringspraktijk. De wijze waarop het kabinet de werking van het bsa wilt verbeteren verschilt dan ook per sector.

Het aardige is toch wel dat hier over het minimale aantal studiepunten wordt gesteld dat dit ‘in de praktijk’ het gebruikte scenario is. Juist, want dat is conform de wet waarin dus echt helemaal niks over een norm staat met inzet van studiepunten. Dus waarom nu – even los van alle andere zaken die eraan worden gekoppeld – als overheid inzetten op een maximum aantal studiepunten en niet meteen doorpakken als het gaat om het uitbrengen van een echt ‘advies’. Een afwijzend advies is toch eigenlijk een hele rare combinatie, een ‘*contradictio in terminis*’ van het zuiverste water. Kom op, minister, graag even uit de maalstroom van de wandelgangen stappen.

Voor de goede orde: In ons land is niveau 2 de startkwalificatie. De meeste mbo'ers gaan op voor een opleiding op niveau 3 dan wel 4. Maar als die mbo'er uitvalt, is er geen vangnet qua niveau. Het vmbo is niveau 1 en havo-3 kent helemaal geen formeel niveau. Het zou dan zeker handig zijn om te bezien of zo iemand toch een schoolverklaring kan ontvangen, minimaal niveau 2.

Het bindend studieadvies in het hoger onderwijs

Hoewel het oorspronkelijke doel van het bsa is om studenten naar de juiste plek te begeleiden, maakt een groot deel van de hogeronderwijsinstellingen gebruik van het bindende karakter van het studieadvies, en hebben zij het ingevoerd (mede) met als doel het rendement van de opleiding te verbeteren. Het bsa zou studenten motiveren voldoende vaart te houden in hun studievoortgang en daarmee sneller hun diploma halen. Dit is dan met name ook de kritiek van studentenorganisaties op de werking van het bsa in het hoger onderwijs: het bsa legt in het eerste jaar te veel prestatiedruk op de student.

Ook uit onderzoek blijkt dat een hoge bsa-norm bij bepaalde studenten negatieve effecten kan hebben, zoals tentamenangst. Uit onderzoek en advies van YoungXperts blijkt bovendien dat jongeren veel prestatiedruk en stress ervaren en dat dit negatieve gevolgen heeft voor het mentaal welzijn en de studieprestaties.

Opmerkelijk toch wel weer dat de minister hier bepaalde formuleringen gebruikt die het studieadvies in een vreemd daglicht plaatsen:

- *'maakt een groot deel van de hogeronderwijsinstellingen gebruik van het bindende karakter van het studieadvies...'*

Het is volkomen logisch dat elke instelling het studieadvies in een of andere vorm en context gebruikt, want het is domweg verplicht. Maar de uitwerking ervan is aan het management zelf. Het gaat dus om het kunnen 'afwijzen' van een student, het blokkeren van een bepaalde voortzetting, op basis van diezelfde regeling. Het zou juist vreemd zijn als er geen enkele instelling zou zijn die een 'stok achter de deur' heeft om duidelijk te maken dat in normale omstandigheden ergens een keer de weg doodloopt. Ook de student mag verwachten dat er voldoende ervaringen rond het studie- en studentsucces zijn opgedaan om het afwijzen voldoende te onderbouwen. Er worden waarschuwingen uitgedeeld en als studenten dergelijke signalen niet oppikken, mag in alle redelijkheid ook een niet-meedenkende student tegen zichzelf worden beschermd. Bovendien is het studeren een element van onze samenleving met een vorm van een profijtbeginsel, en zo iets schept zonder meer verplichtingen, ook bij de student.

Het aldus hier formuleren van het uitbrengen van een advies met de nadruk op 'bindend' (en dat is dus taalkundig onjuist) is politiek ongetwijfeld correct, maar het doet geen recht aan hetgeen de wetgever zelf in de regelingen heeft opgenomen en steeds laten staan.

- *'en hebben zij het ingevoerd (mede) met als doel het rendement van de opleiding te verbeteren...'*

Helemaal niks 'ingevoerd' door de instellingen... Het is zoals gezegd een verplichting om een studieadvies uit te brengen en de wetgever heeft vanaf het begin van de regelgeving helemaal zelf gesteld dat het uitbrengen van een 'afwijzend advies' mogelijk is. Dus het klinkt ook weer erg politiek incorrect om te stellen dat de hogescholen en de universiteiten tot invoering zijn overgegaan.

Ze gebruiken het, mede omdat de overheid een student maar vier jaren bekostigt voor een Ad of Bachelor, de studiefinanciering ook in die mate beperkt is en anders... de NVAO wel eens heel vervelende vragen kan gaan stellen bij een her-accreditatie als er hele hordes langstudeerders rondlopen en er kennelijk sprake is van een beleid waarbij iedereen tegen betaling van het wettelijk collegegeld kan blijven studeren.

Zoals al een keer eerder gemeld, is het best mogelijk om harde eisen in te bouwen binnen de onderwijs- en examenregeling. Dat kan door bepaalde onderwijseenheden al gaandeweg niet meer te laten meetellen voor het afsluitend examen (studiepunten vervallen niet maar ze zijn waardeloos geworden in het kader van dat examen) en dan zullen veel studenten eieren voor hun geld gaan kiezen. Wat is dan 'studeerbaarheid'?

En ja, als het gaat om het 'rendement', dan zijn er veel beschouwingen aan te wijden. Zie daarvoor onder meer een aantal van de stukken in het laatste deel. Het is vaak een taalkundig

touwtrekken, met studie- versus studentsucces. Het behalen van een hbo-bachelorexamen na bijvoorbeeld acht jaren 'normaal' voltijds studeren betekent een succes in de zin van het hebben verworven van het getuigschrift, maar niet dat in alle redelijkheid mag en kan worden gesproken van een optimaal gebruik van de geboden mogelijkheden om een studie te doorlopen en vervolgens van de verworven competenties te gaan inzetten. Dat betekent gaan werken en in de jaren die daarna aanbreken allerlei aanvullende kennis opdoen, in het kader van het 'levenlang ontwikkelen'. In een dergelijke tijdspanne van acht jaar wordt daarmee een veel gevarieerder geheel aan leeruitkomsten binnengeharkt.

Het gaat dus ook nadrukkelijk om het rendement die de persoon behaalt op de investering in tijd, energie, geld en het zoeken naar een plek in de samenleving.

Op weg naar nominaal plus een jaar? Rendement?

Het is al eerder gemeld, maar het is dus de vraag of de overheid aanstuurt op een systeem waarbij de reguliere duur van een opleiding kan worden gezien als de nominale duur plus een jaar. Een hbo-bachelor kan zonder vragen te krijgen van de NVAO gemiddeld vijf jaren duren. Dat is als het ware het gevolg van het loslaten van de doelstellingen van de propedeuse, het eerste jaar of de eerste 60 studiepunten, en het mogelijk maken om na een jaar studeren zonder meer opnieuw met iets anders te kunnen starten.

Maar het lijkt er niet op dat de bekostiging wordt opgerekt naar vijf jaren, net als dat dit niet mag worden verwacht voor de studiefinanciering en aanverwante regelingen. Een deel van het mogen proberen van een studie wordt dus in geldelijke zin bij de hogeschool gelegd en voor het andere deel bij de student. Voor de Ad-opleidingen ligt het wat anders, als de geslaagden meteen gaan werken, maar daarover zal ook nog wel moeten worden gesproken. Misschien is daarvoor een eigen regeling treffen, met een termijn van drie jaren.

Als dit dus de aanlegroute wordt voor het studeren, met het inbouwen van een extra uitprobeerjaar, zal het begrip 'rendement' zoals gezegd ook een transformatie dienen te ondergaan.

Even hierbij tijd nemen voor een terugblik, want veel mensen hebben het nog steeds over een pervers systeem als het gaat over de bekostiging. Voor de invoering van het huidige systeem zat het zo in het hbo:

- Elke uitvaller, op welk moment dan ook, leverde 1,35 aan jaren op – dus ja, liefst laten vertrekken binnen of na een jaar;
- Elke geslaagde leverde 4,5 jaren op, dus gemiddeld graag het diploma laten behalen na 4 dan wel 5 jaren;
- Er was daarop dan ook een onderwijsvraagfactor gebaseerd waarbij degenen die de Bachelor in minder dan 4 jaren deden, een extra bedrag opleverden, een reden om als opleiding mensen veel vrijstellingen te geven of pas ergens in de hoofdfase te laten instromen.

Nu levert elke student per jaar een bepaald bedrag op, en ja, meer studenten is meer geld, maar dat was al zo. De geslaagde Bachelor brengt een jaar extra in het laatje, een geslaagde Ad'er niets. Ja, die 'diplomabonus' zou je kunnen zien als een compensatie voor de optredende vertraging – voor de hogeschool dus en niet voor de student, hoewel die bonus als een soort worst voor de neus van het hbo en wo is gehouden om zich ervoor in te spannen dat de student op tijd het getuigschrift behaalt. Maar ja, studenten kunnen gewoon eigenwijs zijn en een eigen plan trekken...

Dus als we het weer over rendement moeten gaan hebben, zullen de parameters dienen te worden bijgesteld. Daarbij moet het doen gaan om:

- Gebruik van een studieadvies in het algemeen
- Idem, maar dan met een afwijzing
- Idem, maar dan met een doorstroomnorm
- Idem, maar dan met een verwijzing
- Het aantal studenten dat een bacheloropleiding in 4, 5 dan wel 6 jaren afrondt
- Het aantal studenten dat een Ad-opleiding in 2 dan 3 jaren afrondt
- Het aantal studenten dat na een Ad-opleiding een Bachelor behaalt na 2, 3 of 4 jaren – mede in samenhang met de Ad-studieduur
- Het aantal studenten dat eerst de Bachelor doet, overstapt naar een Ad en deze in 2 of 3 jaren afrondt.

En zo kunnen we wel even doorgaan... En het sluitstuk is dan wel of een instelling dit allemaal kan betalen binnen het reguliere budget.

De hoogte van de bsa-norm verschilt tussen opleidingen en varieert ongeveer van 36 tot 60 studiepunten. Tijdens de coronapandemie zijn opleidingen wel een stuk coulanter omgegaan met het bsa. Dit heeft onder andere bij de hogeschool Zuyd ertoe geleid dat ze het bindende karakter van het studieadvies instellingsbreed definitief hebben afgeschaft. Ook zijn er hogescholen die zijn overgestapt naar het werken met een zogenaamde 'doorstroomnorm', waarbij geen dwingende, maar 'dringende' adviezen worden afgegeven aan studenten die de bsa-norm niet halen. Mijn ambtsvoorganger heeft de werking van een dergelijke doorstroomnorm uiteengezet in de brief van juni 2021.

Het lijkt toch wel op een vorm van selectief shoppen door OCW. De Hogeschool Zuyd is een bijzonder geval te noemen, als een relatief kleine instelling. Men kent elkaar en heeft ook een bepaalde omvang nodig. Het intern verwijzen naar een andere opleiding is een kwestie van zoveel mogelijk studenten binnenboord houden, ook al omdat de regio deze afgestudeerden hard nodig heeft. Het 'afwijzen' is weggelaten, niet het bindend zijn van het advies, met een positieve insteek.

Maar gaat het dan individueel beter met de studenten? Dat zal wel worden gemonitord door de hogeschool, nemen we aan (want de minister zal ook benieuwd zijn daarnaar, vermoeden we). Ook hopen we dat wordt gezien wat een bepaalde middenweg kan zijn, dus meer met kwalitatieve aspecten werken als het gaat om het verplichte studieadvies.

Een groot deel van die brief van 17 juni is in bijlage 10 opgenomen. In het eerste deel van dit LeiDocument hebben we ook een korte schets gegeven van wat onder een 'doorstroomnorm' kan worden verstaan, dus daarnaar kan worden verwezen.

In bijlage 4 staat nog apart de tekst uit die brief over de doorstroomnorm waarbij wordt bedoeld: *Het hanteren van een doorstroomnorm houdt in dat studenten een bepaald aantal studiepunten/vakken moeten behalen, voordat zij kunnen instromen in het volgende jaar. Studenten die niet aan de gestelde normen voldoen, krijgen in dat geval de kans om hun achterstallige studiepunten uit het eerste jaar in te halen. Het staat instellingen vrij om een doorstroomnorm te hanteren, die ruimte is er binnen de WHW.*

Om nu te zeggen dat daarmee de werking ervan duidelijk wordt gemaakt, dat lijkt ons niet het geval zijnde. In de rest van de brief is alleen maar een en ander te vinden over de opgedane ervaringen en de standpunten van de onderwijskoepels. Het betekent dat in het geval er tot het kunnen toestaan van een doorstroomnorm wordt besloten, dit allemaal nog eens goed moet worden doorgenomen.

In deze brief is de Kamer tevens uitgebreid geïnformeerd over wat we weten over de effecten van het bsa op verschillende aspecten van het onderwijs en studentsucces. Voor dit studentsucces lijkt de sleutelrol met name te zitten in hoe het bsa is ingebed in het flankerend beleid, namelijk hoe de instelling de begeleiding en het studieadvies omtrent het bsa ten dienste van de student organiseert. Hoe dit flankerend beleid is ingericht, verschilt nu sterk per opleiding en instelling.

Het is zonder meer prima dat wordt ingezoomd op het 'flankerend beleid'. Het is echter, gelet op het karakter van het studieadvies, simpelweg verplicht om een dergelijk beleid te voeren en te gebruiken. Maar kennelijk is het zo dat OCW graag minder verschillen wil zien en dat de instellingen vooral van elkaar kunnen leren wat echt effectief is bij een aanpak.

Uitwerking maatregel in het coalitieakkoord

Om een betere balans aan te brengen tussen studievoortgang en studentenwelzijn, is in het coalitieakkoord de afspraak gemaakt dat studenten in het hoger onderwijs, die in het eerste jaar de bsa norm niet halen, de kans krijgen om in het tweede jaar de puntennorm alsnog te halen. Bij evident onvoldoende studievoortgang behoudt de instelling de mogelijkheid om een bindend studieadvies af te geven aan het einde van het eerste jaar en de student te begeleiden naar een beter passende opleiding. Over deze maatregel in het coalitieakkoord heb ik de afgelopen tijd diverse gesprekken gevoerd met studenten, instellingen, studentenorganisaties en de vertegenwoordigers uit het hoger onderwijs.

Het is evident dat vanuit OCW niet zal worden gekomen met een totaal-beleid op dit punt, maar alleen met een bovengrens voor het aantal studiepunten, als norm (wel even opnemen van dit begrip in de wet). Dus als hier wordt gesproken over de puntennorm te halen, zou dat straks alleen maar als zodanig formeel in de wet komen te staan.

Maar wat staat er eigenlijk:

- Het is 30 punten maximaal, maar een instelling kan de norm op X zetten, op 30 of minder;
- Is in het eerste jaar niet meer dan X studiepunten gehaald, dan mag de student gewoon ingeschreven blijven;
- We nemen aan dat deze student in het tweede studiejaar (weer) mag (en moet) meedoen aan onderwijseenheden van het eerste leerjaar, maar tevens in staat wordt gesteld eenheden van het tweede leerjaar te volgen (waarbij men niet zal kunnen kijken naar bijvoorbeeld een maximum aantal van 60 studiepunten in het rooster);
- Vervolgens is het dan kennelijk op basis van deze tekst zo dat deze student ook daarna mag blijven als aan het eind van het tweede studiejaar X of meer punten zijn behaald;
- Maar dat of het veel meer punten dan X moet zijn, er misschien ook een flink aantal van het tweede leerjaar moet zijn behaald, of dat er sprake mag zijn van een ander scenario – dat is hier nog helemaal niet helder;
- Maar de instelling kan dus een scenario bedenken dat als blijkt dat na twee studiejaar wel erg weinig is behaald, de student toch maar wat anders moet gaan doen – maar of dat dan minimaal 60 studiepunten moet zijn (in totaal) of in ieder geval de propedeuse hebben afgerond, dat is hier niet meteen helder.

Een instelling kan besluiten om de norm op 0 te zetten, maar dat ontslaat de opleiding niet van de verplichting van het uitbrengen van een advies. Dat kan in zo'n geval alleen maar op basis van kwalitatieve oordelen, mede voortvloeiend uit de begeleiding.

Op basis van deze gesprekken heb ik besloten om een wetsvoorstel te ontwerpen waarmee de vrijheid die instellingen nu hebben om een eigen norm te hanteren voor het bsa in het eerste jaar, te beperken tot maximaal 30 studiepunten in het eerste jaar. Studenten krijgen zo meer de tijd en ruimte om in het eerste jaar te wennen aan de studie en de studietijd en krijgen meer ruimte om eventuele vertragingen in te halen.

Helder, maar meer tijd is meer studietijd. Ergo, zoals gezegd wordt als het ware de standaard voor studietijd de nominale duur plus een jaar. Hoe dat gaat uitpakken voor de leerlijn Ad-Bachelor zullen we wel gaan merken. Misschien wel twee jaren meer?

Wat toch mogelijk wat zorgen baart, is dat hier wordt gesproken over 'vertragingen' en niet van 'achterstanden' of 'verlengingen'. Het suggereert dat de overheid ervan uitgaat dat die vertragingen zullen en kunnen worden ingelopen. Dat zou wel kunnen als er een mogelijkheid is om in een of meerdere van de volgende studiejaar meer dan 60 studiepunten te behalen en dit ook vervolgens te gaan realiseren. Dat blijkt evenwel in de praktijk behoorlijk lastig te zijn.

Het 'wennen' aan de studie is een prima uitgangspunt, zonder dat helder is of dat een kwestie is van de 'eerste honderd dagen' of van het gehele eerste jaar. Het zal zeker een uitdaging voor elke instelling worden om het gewenningsproces op een eerlijke, persoonlijke en effectieve wijze een plek te geven in de vormgeving van het programma. Dat noemen we overigens al jarenlang een kwestie van 'studeerbaarheid'.

Provocatief programmeren? Idee? Suggestie onwettig?

Kortom, het wijst toch wel in de richting van het verlengen van de opleiding. Of... kan men als instelling ook niet gewoon een programma maken voor bijvoorbeeld een bacheloropleiding op basis van 210 huidige studiepunten en deze in het vervolg gaan uitsmeren over de vier jaren?

Dat kan mede door onderwijseenheden op te nemen, praktisch opgezet, die op elkaar voortbouwen. In concreto is dat te zien in een volgende cyclus, als voorbeeld:

- In jaar 1 is er een eenheid van 10 punten, vooral praktisch en beroepsgericht ingestoken;
- Maar in jaar 2 is er weer een dergelijke eenheid waarin de leeruitkomsten van de eenheid van jaar 1 in zijn opgenomen. Door pas in jaar 2 die eenheid te doen, in een compacte en gecompriëerde vorm, kan de student 10 studiepunten 'inhalen'.

- Ook kan dit weer worden gedaan met een andere eenheid in jaar 2, ook als zodanig opgenomen in een eenheid in jaar 3 – en zo zijn er meerdere constructies vorm te geven.

Dit kan veel mensen vreemd in de oren klinken, maar denk eens aan het kunnen doorlopen van een hbo-bachelor-programma van 240 studiepunten in 3 jaren door een vwo'er. Men behaalt dus eenheid van – zeg – 8 studiepunten in de normale setting in een kwart minder tijd, dus eigenlijk met een studiebelasting voor 6 studiepunten. Het is maar een idee...

Aan het eind van het tweede studiejaar krijgen instellingen de mogelijkheid om de opleiding van (voltijds)studenten die minder dan 60 studiepunten hebben behaald, alsnog stop te zetten en ze door te verwijzen naar een andere, passende opleiding. Instellingen behouden de mogelijkheid om zelf te bepalen óf ze een bsa willen hanteren of niet. Ook blijft een aantal andere randvoorwaarden verplicht, zoals dat persoonlijke omstandigheden moeten worden meegewogen in het besluit van het afgeven van een bsa en de student moet kunnen rekenen op voldoende begeleiding. De randvoorwaarden voor de toepassing van het bsa zal ik nog nader uitwerken in het wetsvoorstel dat nodig is voor de aanpassing van het bsa, bijvoorbeeld ten aanzien van begeleiding.

Aha, dus toch na twee jaar een ondergrens, zijnde 60 punten. Maar is dan de vraag:

- Gaat het om alle 60 punten van het eerste leerjaar?
- Of gaat het om een totaal van de behaalde punten tot dan, uit jaar 1 en jaar 2?

Dit is een wezenlijke vraag, gelet op de aanpak die de student dient te gaan hanteren, met een bepaalde strategie.

Maar waarom wordt hieraan de verwijzing naar een andere, passende opleiding verbonden? Het is dus een kwestie van niet mogen doorgaan met de eigen opleiding, maar wel ergens anders binnen de eigen instelling, of mogelijk elders. Bij dat laatste wordt gevraagd om een onmogelijkheid vanwege het ontbreken van het kunnen maken van bindende afspraken. De vraag is dus of straks de instelling wordt verplicht te zorgen voor een goed alternatief of anders de student toch maar gewoon door te laten gaan met de opleiding.

Wat betreft de andere opmerkingen kan worden gesteld dat er in dat opzicht niets verandert. Maar er wordt alvast een stok achter de deur gezet door aan te geven dat in de wet een en ander strakker wordt beschreven waaraan de opleiding zich dient te houden. De begeleiding moet steviger en gericht worden, dus meer kosten wellicht om te moeten maken.

Overigens vallen duale studenten onder hetzelfde regime als de voltijders. Alleen bij deeltijd kan de aanpak anders zijn.

Instellingen zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van studenten en ik meen dat hierin verbeteringen mogelijk en nodig zijn. Via dit wetsvoorstel wil ik meer handvatten creëren om invulling te geven aan deze opdracht en om een gezonde en stimulerende (leer)omgeving in te richten. Zo vind ik dat studenten die het bsa niet (dreigen te) halen goed begeleid moeten worden door instellingen, zodat men gezamenlijk na kan gaan wat er nodig is om het bsa alsnog te halen of dat een andere studie passender is voor de student. Dit zorgt ervoor dat studenten sneller op de juiste plek zitten en voorkomt uitval en studieachterstand. Ik wil daarom een persoonlijk gesprek tussen student en instelling wettelijk borgen.

Juist ja, die kant zal het dus opgaan. Het is het formeel verankeren van hetgeen allerlei instellingen nu eigenlijk al gewoon doen, maar een doorlopende trajectbegeleiding is straks een must.

Na verzending van deze brief zal ik dit wetsvoorstel opstellen. Het voornemen is om deze wetswijziging per studiejaar 2025-2026 in te laten gaan, zodat instellingen voldoende tijd hebben om zich hierop te kunnen voorbereiden. Instellingen moeten bijvoorbeeld informatie en regels over het bsa in de Onderwijs en Examenregeling (OER) aanpassen en moeten (aankomende) studenten goed informeren over het aangepaste bsa. Met het voorgestelde tijdspad is hiervoor voldoende gelegenheid. Ik verwacht het concept wetsvoorstel rond de zomer voor te leggen voor de internetconsultatie en in het voorjaar van 2024 met uw Kamer te delen. Ik zal hieronder de afwegingen toelichten die zijn voorafgegaan aan dit voorgenomen besluit.

We gaan de internetconsultatie afwachten.

Toelichting op de afwegingen (brief OCW)

Meer ruimte voor studenten om hun bsa te halen

Het uitgangspunt voor de aanpassing van het bsa is dat studenten meer tijd en ruimte krijgen om te wennen aan het hoger onderwijs en zich breed te ontwikkelen. Tegelijkertijd acht ik het van belang dat instellingen de mogelijkheid behouden om studenten waarvan duidelijk is dat de studievoortgang onvoldoende is, hun opleiding kunnen laten stopzetten. Dit is uiteindelijk ook in het belang van studenten zelf. Hierbij is het zaak de juiste balans te vinden.

Dit is het eerste deel van de toelichting op de afwegingen, in de brief van de minister.

Hier staat niet iets nieuws. Wel moeten we ons allemaal gaan aansluiten bij de laatste zin nl. het vinden van de juiste balans. Maar, laten we helder zijn, daarvan maakt ook de student zelf deel uit. A.s. studenten moeten in het voortraject simpelweg verplicht aan een activiteit deelnemen waarin alles op een rijtje wordt gezet – mogelijk als onderdeel van de studiekeuzecheck. Het kan nooit zo zijn dat een student in dat opzicht blanco aan een studie begint. Misschien verplicht online een module doorlopen...?

Hogeronderwijsinstellingen hanteren nu eigen normen voor het bsa, die ongeveer gemiddeld rond de 45 studiepunten liggen. Hiermee leggen instellingen mijn inziens de norm vaak te hoog als basis om te kunnen vaststellen of een student (niet) geschikt zou zijn voor een opleiding en het legt te veel druk op de student in het eerste jaar. Om deze reden heb ik besloten om de norm voor 'evident onvoldoende studievoortgang' in het eerste jaar te maximeren op 30 studiepunten. Dit zorgt niet alleen voor een betere balans tussen welzijn en studievoortgang, maar sluit ook aan op een reeds bestaande norm voor evident onvoldoende studievoortgang. Voor niet-EER-studenten geldt namelijk dat om in Nederland te kunnen blijven studeren zij dienen aan te tonen dat ze voldoende studeren en het niveau aankunnen.

In de 'Gedragscode Hoger Onderwijs' zijn de koepelorganisaties in het hoger onderwijs (UNL, VH en NRTO) overeengekomen dat als voldoende studievoortgang voor niet-EER-studenten wordt aangemerkt vijftig procent (of meer) van de proportionele nominale studielast voor het (gedeelte) van het jaar. Met een norm van maximaal 30 studiepunten sluit ik dus aan op deze reeds bestaande norm die geldt voor niet-EER-studenten.

Het is dus de mening van de minister als het gaat om de norm, dus het aantal studiepunten. De wetgever is eigenlijk de normgever, al van oudsher, door een opleiding te baseren op het programmeren van 60 studiepunten per jaar. Bij deeltijd mag het minder zijn, bij voltijd en duaal niet. Dat heeft onder meer te maken met het karakter van een deeltijdse opleiding, meestal te volgen naast een baan, en in combinatie met andere activiteiten. Kortom, de overheid is zelf een van de 'veroorzakers' van wat nu speelt.

Alternatieven voor opzet van een studie, sleutelen aan de nominale duur...

Maar omdat de studenten aangeven dat ze ook in zo'n situatie, een soort dwangbuis, zitten, zou je misschien moeten gaan denken aan het mogen gaan inrichten van opleidingen op een andere wijze. We doen maar een tweetal voorstellen voor een hbo-bacheloropleiding

- Jaar 1: 40 studiepunten of 30 studiepunten
- Jaar 2: 40 studiepunten of 50 studiepunten
- Jaar 3: 50 studiepunten of 50 studiepunten
- Jaar 4: 50 studiepunten of 60 studiepunten
- Jaar 5: 60 studiepunten of 50 studiepunten.

Bedenk maar een stramien als alternatief, en pas alles verder aan. Dat geldt voor de bekostiging, de studiefinanciering en andere zaken die nu gekoppeld zijn aan de nominale duur. Overigens, nu levert een deeltijdse Ad-opleiding verspreid over drie jaren (3 keer 40) niet twee maar drie jaren bekostiging op en het betekent niks voor het beroep doen op de studiefinanciering want die krijgen deeltijders toch al niet.

Interessant van die niet-EER-studenten, maar dat heb je het over appels en peren, ook al omdat ze instellingscollegegeld betalen. En... het studieadvies geldt helemaal niet voor de private instellingen, dus de NRTO hoeft hierover geen mening te hebben of een advies uit te brengen.

Daarnaast krijgen instellingen de mogelijkheid om een bindend advies te geven na het tweede jaar als de student minder dan 60 studiepunten heeft behaald. Dit acht ik redelijk omdat voor het behalen van 60 studiepunten in principe één jaar staat qua studielast en een student zo de mogelijkheid krijgt deze studielast te spreiden over een extra jaar.

Dat hebben we dus hierboven al laten zien, wat er dan kan worden geregeld, formeel. Maar dat bedoelt de minister dus niet. Hij geeft aan dat het initiatief bij de student ligt en op basis van een bepaalde stand van zaken eisen kan gaan stellen aan de instelling, als het gaat om het doen van allerlei (meer passende) eenheden, het opnieuw doen van eenheden, het naar voren halen van eenheden, en zo zijn er meer zaken waarbij de instelling zou moeten inhaken bij de wijze waarop de student de opleiding in een jaar extra wil gaan doen.

We gaan er dus niet vanuit dat deze student de eerste twee studiejaar elk 30 punten wil gaan halen, om daarna bij een bacheloropleiding in alle volgende studiejaar steeds 60 punten te gaan doen. In de wet staat dat de examencommissie moet instemmen met het doen van eenheden van de hoofdfase zonder het hebben afgerond van het eerste jaar. Ook dat dient dus in de nieuwe regeling te worden opgenomen. Maar goed, dat zou dus kunnen met een 'doorstroom-norm' of een vergelijkbare aanpak.

Een maximumnorm van 30 studiepunten in het eerste jaar en het geven van twee jaar voor het halen van 60 studiepunten zal voor een groot deel van de opleidingen een verlaging van de bsa-norm betekenen. Daarmee is de verwachting dat deze maatregel de prestatiedruk onder studenten vermindert en zij meer tijd en ruimte krijgen om te wennen aan het hoger onderwijs.

Nogmaals, hier staat niet dat het gaat om DE 60 studiepunten van het eerste leerjaar.

We hebben ook moeite met het begrip 'wennen aan' en daarvoor meer tijd en ruimte te krijgen. Het is 'verplicht' voor a.s. studenten om de studiekeuzecheck te doen, en daarmee dus kennis te maken met het hoger onderwijs. Als dat niet voldoende is, misschien moet die check een veel zwaarder karakter gaan krijgen.

Flankerend beleid

Een goede werking van het bsa is sterk afhankelijk van het flankerend beleid, zoals de opbouw van het curriculum, de begeleiding, het studieadvies en de studiekeuzecheck, het aantal herkansingen en hoe de verwijzende functie wordt ingevuld. De bsa-norm en het flankerend beleid vormen een totaalpakket aan onderdelen dat goed op elkaar afgestemd dient te zijn. In het onderzoek dat het ministerie van OCW in 2019 door Panteia heeft laten uitvoeren, wordt aangegeven dat als de bsa-norm verandert, het flankerend beleid daar op aangepast dient te worden.

Het voornemen omtrent de aanpassing van het bsa maakt het belang van dit flankerend beleid nu nog groter. Juist wanneer studenten meer tijd krijgen om hun studiepunten te halen, is het belangrijk dat de instelling hen voldoende begeleidt bij het goed kunnen doorlopen van hun studie, er tijdig het onderlinge gesprek plaatsvindt of een student wel of niet de juiste studie heeft gekozen en of deze in aanmerking komt voor één van de uitzonderingen op het bsa (de bijzondere omstandigheden).

Prima. Minister, houd dit vast.

Instellingen hebben reeds de opdracht en bekostiging om het flankerend beleid in te richten en studenten te voorzien van goede begeleiding. Ik wil het flankerend beleid samen met instellingen en studenten nog verder verbeteren.

Parallel aan het uitwerken van het wetsvoorstel voor de aanpassing van het bsa ga ik daarom de aankomende tijd in gesprek met het ISO, de LSVb, de VH en de UNL over dit onderwerp. Over de uitkomsten hiervan zal ik de Kamer rond de zomer informeren.

Prima, maar neem dan ook mee:

- Schooldekanen mbo, havo en vwo (BiOND)
- Landelijk Overleg Studentendekenen (LOS)
- AoB
- Bepaalde vakverenigingen...

Brede aanpak studentenwelzijn

De aanpassing en optimalisering van het bsa past in de bredere ambitie studentenwelzijn van dit kabinet. Welzijn en studentsucces zijn nauw met elkaar verweven. Wanneer studenten zich verbonden voelen met medestudenten, op hun plek zitten en wanneer goed contact is met docenten en instellingen draagt dat bij aan het succesvol doorlopen van een studie. Naast studiebegeleiding is er binnen het mbo en hoger onderwijs steeds meer sprake van aandacht voor het ontwikkelen van een positieve mentale gezondheid. Ook is een cultuuromslag waar te nemen waarin instellingen zich meer richten op preventie in plaats van louter ondersteuning wanneer een student (mentale) problemen ervaart. Om de reeds bestaande inspanningen voor het verbeteren van studentenwelzijn kracht bij te zetten heb ik een aantal concrete afspraken gemaakt en maatregelen genomen. Het verbeteren van studentenwelzijn is een gezamenlijke inspanning waarin instellingen, studenten en het ministerie van OCW (samen met andere ministeries) samen optrekken.

Niets aan toe te voegen in dit stadium.

Met mbo-scholen en hogeronderwijsinstellingen zijn afspraken gemaakt in de Werkagenda mbo en in het Bestuursakkoord hoger onderwijs. Eén van mijn ambities in de Werkagenda mbo is het verbeteren van het welzijn van mbo-studenten. In het Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap is afgesproken dat onderwijskoepels en studentenorganisaties een kader ontwikkelen voor een integrale aanpak studentenwelzijn op instellingsniveau. Onderwijsinstellingen in het hoger onderwijs ontvangen vanaf 2023 jaarlijks € 15 miljoen voor de implementatie van dit kader. Het kader wordt naar verwachting dit voorjaar afgerond. Daarnaast zijn er, op verzoek van uw Kamer, extra middelen beschikbaar gekomen om onderwijsinstellingen, zowel binnen het hoger onderwijs als binnen het mbo, landelijk te ondersteunen bij het vergroten van de kennis en kunde van de aanpak studentenwelzijn.

We gaan de uitkomsten zien...

Dit jaar wordt er een startconferentie georganiseerd voor zowel mbo- als ho-professionals en studenten waarin de wensen voor een handreiking wordt opgehaald. Een eerste deel van de handreiking volgt eind dit jaar. Een van de voornaamste doelen van mijn beleid in het hoger onderwijs is dat studenten in de komende jaren minder stress en prestatiedruk ervaren. Voor het ondernemen van verdere stappen op dit vlak wil ik nog meer inzicht krijgen in de brede oorzaken van stress en prestatiedruk. Oorzaken zijn naar verwachting zowel binnen als buiten het onderwijs te vinden. In mijn opdracht is daarom een onderzoek gestart naar de oorzaken van stress en prestatiedruk bij studenten in het hoger onderwijs. Voor de zomer van 2023 zal ik de Kamer informeren over de stand van zaken rond studentenwelzijn.

Dit had eigenlijk eerder in gang moeten worden gezet. We gaan het afwachten, ook die conferentie.

Tot slot

Met de acties en voornemens zoals beschreven in deze brief zet het kabinet in op het verbeteren van het studentenwelzijn in het onderwijs en een betere balans van het welzijn in relatie tot de studievoortgang van studenten. De aanpassing van het bsa in het hoger onderwijs zal nog nader uitgewerkt worden in een wetsvoorstel dat ik naar verwachting in het voorjaar 2024 aan uw Kamer zal aanbieden.

9 Kan het ook anders... handreikingen... maar ook complexe situaties...

Natuurlijk zullen er straks al gaandeweg allerlei scenario's de revue gaan passeren, mede afhankelijk van het belang van degene die daarmee naar voren treedt, in het gehele gebeuren. De UNL is al helder, de VH wacht gewoon af en de studentenorganisaties zullen dwars voor alle aanscherpingen gaan liggen.

Ook de commissie onderwijs van de Tweede Kamer zal bepaalde messen gaan slijpen in overleg met de achterbannen, om daarmee op scherp van de snede de belangen van studenten, docenten, managers en alle andere doelgroepen te verdedigen. Stoelriemen dus maar stevig aangejord...

9.1 Compromissen...

Misschien zijn er wel compromissen mogelijk, op basis van discussies die eerder zijn gevoerd met betrekking tot het inspelen op het studiegedrag van jongeren en de opties die zijn aangevoerd voor het flexibiliseren van leerwegen.

9.2 Focus op formeel diploma

Uitgangspunt hierbij is en blijft – en dat zal nog wel een hele tijd zo blijven – dat er wordt gemikt op een formeel getuigschrift, op een zo hoog mogelijk niveau en een bijbehorende status. Het betekent niet dat het volstaat om een aantal certificaten binnen te slepen. Ook niet dat als iemand er de brui aan wil of moet geven – dus uitvalt – het best mogelijk is om de behaalde onderwijseenheden nog wat aan te vullen met allerlei certificaten zodat het persoonlijke portfolio toch een behoorlijk civiel effect met zich meebrengt. Eigenlijk kan de discussie over de ‘micro-credential’ als het ware een voorbode van die aanpak worden gezien, met het zoeken naar vormen van ‘positieve uitstroom’...

9.3 Flexibilisering na de nominale studieduur: een voorstel...

Laten we ook duiden in de knapzak van de overheid doen. Want laten we wel wezen, in de afgelopen tijd is vooral geprobeerd om te zoeken naar de heilige graal voor het studentengedrag en de aanpak bij het studeren.

In de tekst hiervoor is al een voorbeeld gegeven als het gaat om het spreiden van de studielast over vijf jaren. Maar er is ook best iets te doen met de experimenten die rond het betalen per studiepunten zijn voorgesteld.

Op een rijtje het hoe en wat, kijkend naar een hbo-bacheloropleiding:

- De eerste vier jaren worden ingericht op basis van 60 studiepunten per leerjaar;
- Mocht er een noodzaak zijn om er een of meer jaren aan vast te plakken voor een student, wordt bekeken na die vier jaren om welke onderwijseenheden en hoeveel studiepunten het gaat;
- Omdat er geen bekostiging meer plaatsvindt, los van een diplomabonus die aan de horizon kan opdoemen (aantrekkelijk voor de hogeschool), kan de hogeschool individuele afspraken maken met een student over hoe de studie af te ronden;
- De student betaalt alleen voor de onderwijseenheden en dus voor de studiepunten die in dat arrangement zijn opgenomen, met inbegrip van een herkansing per eenheid;
- Dat betekent dat per studiepunten een-zestigste deel van het wettelijk collegegeld dient te worden overgemaakt, vooraf, verhoogd met een percentage van 5% voor de administratieve kosten en aanvullende zaken;
- Indien buiten het arrangement meer wordt gedaan door de student, wordt daarvoor een aanvullend bedrag gevraagd, te betalen aan het eind van het studiejaar dan wel bij de diplomering.

9.4 Nog wel wat haakjes...

We moeten wachten op het voorstel dat ook aan een internetconsultatie wordt onderworpen, maar er zijn nog wel wat scenario's te schetsen waarnaar uitdrukkelijk dient te worden gekeken. Hier een paar ervan, zonder volledig te zijn.

- Iemand doet een Ad-opleiding, heeft na twee jaren net niet de 60 punten van het eerste leerjaar binnengehaald... hoe dan te handelen...
- Idem, als de persoon dan wil gaan werken...
- Idem, als deze student verder wil gaan met de Bachelor...
- Als de Ad is gehaald, kan er worden doorgestroomd naar een aanvullend bachelorprogramma, hoe verhoudt zich dit tot degenen die de vierjarige route volgen – bijvoorbeeld voor het advies, en de normen bij de Ad en de Bachelor zijn afwijkend...
- Iemand doet de hbo-propedeuse in twee jaren en kan zich melden bij een wo-bacheloropleiding, maar dan is de vraag hoe men daar met het studieadvies omgaat...

DEEL 3 – HALF MEI – allerlei artikelen... media...

10 Artikelen die zijn verschenen

We geven hier een aantal stukken die we uit verschillende hoeken hebben geplukt.

10.1 Artikel van ScienceGuide

Studenten hoeven in het eerste studiejaar nog maar 30 in plaats van 60 studiepunten te halen om door te mogen met hun opleiding. De normen voor het zogenoemde positief bindend studieadvies (bsa) moeten worden versoepeld vanaf het studiejaar 2025-2026. Daartoe heeft minister Robbert Dijkgraaf (Onderwijs, D66) vandaag een wetswijziging naar de Tweede Kamer gestuurd. „Ik wil de

druk in het systeem verlagen en zo het welzijn van studenten verbeteren. Ik hoor keer op keer in gesprekken met studenten dat ze veel prestatiedruk ervaren”, schrijft hij aan de Kamer. Universiteiten en hogescholen staat het nu vrij de normen voor een positief bsa te bepalen na het eerste jaar. De ene universiteit (Erasmus) eist dat eerstejaarsstudenten alle 60 punten halen, de meeste eisen 40 tot 50 punten, en de Wageningen University eist het laagste aantal: 36 punten. Gemiddeld ligt de bsa-norm op 41 studiepunten in het eerste jaar. Enkele opleidingen, ook op hogescholen, stellen geen minimumeisen voor een positief bsa. Als de Tweede Kamer akkoord gaat met de wetwijziging zullen hogeronderwijsinstellingen maximaal 30 punten van de 60 tijdens het eerste jaar mogen eisen. Na twee jaar mag de opleiding volgens de wetwijziging wél eisen dat de student alle 60 punten van het eerste jaar heeft behaald.

‘Te veel druk vertroebelt het beeld’

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat studenten prestatiedruk ervaren door de angst dat ze te weinig punten zullen halen in het eerste studiejaar en dan van de studie af zullen moeten. Anderhalf jaar geleden constateerde het kabinet al dat studenten onder grote druk staan, die verlicht moet worden. Ook de studielening, die ze in veel gevallen hebben en die oploopt naar mate ze langer over de studie doen, verhoogt de druk op studenten. Vanaf september krijgen studenten weer een studiebeurs – mits de Eerste Kamer ermee instemt. Ze hoeven dan minder geld te lenen.

Het bsa werd ingevoerd om te voorkomen dat studenten jaren besteden aan een studie die eigenlijk niet bij hen past. Of dat ze alsnog afhaken na een paar jaar. De uitval op de universiteit en hogescholen en het uitgebreide studeren, kosten universiteiten, en dus ook de Rijksoverheid, veel geld. Maar het gevolg was dat de lat in het eerste jaar vaak erg hoog werd gelegd, „met te veel druk op de student tot gevolg”, aldus Dijkgraaf. En: „Te veel druk werkt verlamdend, kan leiden tot slechtere leerprestaties en vertroebelt zo het beeld of een student al dan niet geschikt is voor een opleiding.” Universiteiten zijn niet blij met de aangekondigde versoepeling. Zij zien het bsa als een handig instrument om studenten die het eerste jaar niet gaan halen, weg te sturen. Bovendien zijn studenten gemiddeld hogere cijfers gaan halen sinds de invoering van het bsa én sneller de studie gaan doorlopen, blijkt uit onderzoek.

Maar de studentenorganisatie Interstedelijke Studenten Overleg is er wel blij mee. Voorzitter Terri van der Velden: „Het bsa diende allang niet meer zijn oorspronkelijke doel, namelijk het adviseren van studenten over hun match met de opleiding en het eventueel doorverwijzen van studenten naar een studie die beter bij hen zou passen. Het is uitgegroeid tot een selectiemiddel waarmee minder presterende studenten alsnog afgewezen kunnen worden. Het is alom bekend dat de huidige studenten onder grote druk staan en deze versoepeling gaat deze druk hoe dan ook verlichten.”

Naast versoepeling van het bsa, wil Dijkgraaf bij studenten in het hoger- en wetenschappelijk onderwijs zorgen voor een „betere balans tussen studievoortgang en welzijn” en studenten „krijgen meer tijd om te wennen aan studeren”.

Reactie universiteit

In een reactie noemen de universiteiten de beoogde verlaging van de bsa „ongewenst en onverstandig is”. Pieter Duisenberg, voorzitter van de Vereniging Universiteiten van Nederland: „Het bsa zorgt ervoor dat studenten met voldoende voorkennis doorstromen in hun studie. Met dit plan zullen veel studenten alsnog uitvallen, maar pas na hun tweede jaar. Dat is vervelender voor studenten en zorgt voor nog meer druk op docenten en studiebegeleiders.” Universiteiten pleiten ervoor om de bsa-norm per opleiding te bepalen, zodat hij beter aansluit bij de wensen van studenten en medewerkers en rekening wordt gehouden met verschillen tussen opleidingen.

10.2 Reactie VH

Van de website VH, na de publicatie van de brief aan de TK, de reactie van de VH. Het is duidelijk dat men de verdere discussies afwacht, zonder inhoudelijk in te gaan op de voorstellen.

De Vereniging Hogescholen neemt kennis van het plan voor een wetsvoorstel tot aanpassing van het bindend studieadvies, zoals de minister dat vandaag heeft gepresenteerd aan de Tweede Kamer. De minister wil dat het bindend studie advies (bsa) norm in het eerste jaar op maximaal 30 en in het tweede jaar op maximaal 60 punten komt te liggen. Het aanpassen van het bsa is een van de afspraken uit het coalitieakkoord van dit kabinet. De nieuwe norm moet ingaan per studiejaar '25-'26.

Grote variëteit

Maurice Limmen: “Het hbo kent een grote variëteit aan instellingen en opleidingen, allemaal met hun eigen identiteit en visie op hun beroepsopleidingen. De minister verbindt het bsa nu weliswaar aan een maximum, maar binnen de speelruimte die de minister biedt, kunnen instellingen zelf hun keuzes blijven maken.”

Hogescholen hebben in de afgelopen jaren al gewerkt aan intensivering van studentenbegeleiding, betere studiekeuzevoorlichting en meer begeleiding tijdens de studie. Die begeleiding wordt verder verbeterd en is er vooral op gericht om de ‘juiste student op de juiste plek’ te krijgen zodat de studie succesvol afgerond kan worden.

10.3 Twee stukken NRC: Column (kritisch) en commentaar hoofdredactie (positief)

NRC: twee tegengestelde standpunten

Ook in de NRC is op 12 mei ingegaan op de brief van de minister. Het interessante daarbij is dat er toen een commentaar van de hoofdredactie werd gepubliceerd maar dat in dezelfde uitgave een eigenlijk volledig tegengestelde mening in een column naar buiten kwam.

We geven eerst die column en vervolgens het commentaar van de redactie. In de teksten van dit LeiDocument zijn veel van de zaken die worden aangekaart, ook al aan de orde geweest.

Column van Christiaan Weijts

Excelleren in een zitzak

Eerstejaarsstudenten hebben het zo zwaar dat ze van minister Dijkgraaf (Onderwijs, D66) nog maar de helft van hun punten hoeven te halen. De norm van het bindend studieadvies (bsa) daalt naar 30 studiepunten. Dat is lief van meneer Dijkgraaf. Maar hoe blij moeten studenten hiermee zijn?

Je biedt ze een zitzak op een roltrap naar beneden. Geloof iemand werkelijk dat een eerstejaars daar genoeg van op kracht komt voor een Olympische inhaalsprint in het tweede jaar? Die moet een snelheid hebben van 90 studiepunten per collegejaar: de gemiste 30, plus de reguliere 60. De dure kabinetsstrategie van het vooruitschuiven als vast onderdeel van ieder curriculum.

Het idee is zo onbezonnen dat het de gezamenlijke universiteiten weinig moeite kostte om de tegenargumenten op een rijtje te zetten. Het voorgestelde pret-bsa zal leiden tot meer studievertraging, verloren jaren door latere uitval, en extra druk op docenten, ondersteuning en voorzieningen.

Dit is allemaal zo logisch en al zo zeer wetenschappelijk aangetoond, dat we ons moeten afvragen hoe dit idee in dit ministerie kon oprijzen.

De cynische verklaring is deze: in de adrenalinecocktail die Generatie Z krijgt toegediend – geldzorgen, coronarestpijn, woningnood, sociale media, klimaat – is het verlagen van de studiedruk het enige verdunnende ijsblokje dat er te vergeven valt. De enige dode mus.

Iets minder cynisch: dit ministerie blijkt nogal vatbaar voor de tijdgeest. Vooral geen druk! Daarom zijn de cito-eindtoetsen gemodelleerd naar het afzwemmen voor kleuters. Je kunt niet zakken. Sommigen willen dit nu ook voor de eindexamens.

Vooral geen druk! Dat 19 procent van de 4-havo-leerlingen bleef zitten – pardon, doubléerde – lijkt me een doorslaggevend argument om onmiddellijk de overgangsnormen te halveren. Ook wil ik adviseren om proefwerken en tentamens voortaan in het format van games en TikTok-filmpjes aan te bieden, om de druk wat te verlagen.

Scholen krijgen niet langer het discriminerende label ‘excellent’ of ‘goed’. Groep 8-leerlingen kregen een dermate ‘kansrijk’ schooladvies dat de scholen in Den Haag overdonderd waren door het aantal havo- en vwo-aanmeldingen, en vijftig leerlingen op zés voorkeurscholen waren uitgeloot.

Universiteiten barsten uit hun voegen. Er zijn al docenten die essayopdrachten schrappen vanwege de werkdruk. En straks komen daar al die extra langstudeerders nog bij.

Vooral geen druk! Vertel ze maar niet dat ze gelukkiger worden bij beroeps- en praktijkopleidingen. Dat de roltrap één gebouwtje verder wél perfect staat afgesteld op hun smaak en capaciteiten. Dat ze daar wél gemotiveerd raken, presteren, punten halen. Dat geeft pas minder druk.

Maar zo'n advies voelt onveilig. Verlaag dus liever de norm. Laat iedereen excelleren in een zitzak. Allemaal een summa cum laude op het veterstrickdiploma.

Commentaar van de hoofdredactie (algemeen)

Te veel druk op studenten werkt verlamdend, dus goed dat de minister ingrijpt en de puntenorm verlaagt

De eeuwige student bestaat allang niet meer. Studeren is voor veel jongeren geen luizenleventje maar een ratrace geworden, concludeert minister Robbert Dijkgraaf (D66, Onderwijs) na gesprekken over de druk die jongeren op mbo, hbo en universiteiten ervaren. De helft van de studenten kampt met psychische problemen, zoals stress en eenzaamheid, en de minister maakt zich daar terecht zorgen over. Zijn verantwoordelijkheid strekt verder dan alleen de studieresultaten die studenten behalen: ook hun welzijn gaat hem aan. Het is daarom niet alleen empathisch maar ook gewoon verstandig dat hij de druk wat wil verlagen.

Het gaat om een versoepeling van het zogenoemd bindend studieadvies (bsa). Hogescholen en universiteiten zijn sinds 1993 verplicht hun studenten na het eerste jaar te adviseren of het verstandig is om door te gaan met de opleiding waaraan ze zijn begonnen. Het was destijds nog niet zo dat studenten dat advies ook altijd moesten opvolgen, dat mochten opleidingen zelf bepalen. Maar in de loop der tijd kreeg het advies op steeds meer instellingen een bindend karakter.

Op de meeste hogescholen en universiteiten is het nu gebruikelijk dat studenten in het eerste jaar zo'n driekwart van de 60 studiepunten moeten behalen. Er zijn ook uitschieters: de Erasmus Universiteit eist van eerstejaars nota bene dat ze alle studiepunten halen, in Wageningen is 36 punten voldoende. In het mbo heeft het bsa ook zijn entree gemaakt, maar daar ligt de nadruk meer op voortgangsgesprekken.

Kwalijk is dat sommige onderwijsinstellingen, vooral universiteiten, ver zijn afgedreven van de oorspronkelijke gedachte achter het studieadvies. Het was bedoeld om zwak presterende studenten, die op een dood spoor dreigden te komen, met zachte hand te begeleiden naar een beter passende opleiding. Maar van die persoonlijke begeleiding komt weinig terecht. Met name universiteiten grijpen het bsa aan als oneigenlijk selectie-instrument.

Financiële motieven spelen hier een rol: onderwijsinstellingen krijgen geen extra geld voor een student als die langer over de studie doet. Al verschuilen universiteiten zich liever achter het argument dat het bsa ook goed is voor studenten zelf, omdat het hun prestaties verhoogt.

Dijkgraaf redeneert anders: lichte druk is goed om te presteren, maar veel druk werkt verlamdend. Daar heeft hij gelijk in. Vooral voor eerstejaars studenten, die net van de middelbare school komen, kan de overgang hard zijn: het aangaan van een studielening, de strijd om een kamer, soms eenzaamheid, de zelfredzaamheid die wordt verwacht, en ook nog dat bsa dat als een zwaard van Damocles boven hun hoofd hangt.

Ingrid van Engelshoven (D66), voorganger van Dijkgraaf, maakte al in 2020 bekend dat ze het bsa wilde versoepelen. De Tweede Kamer ging een stap verder. Een meerderheid steunde een motie van GroenLinks om het bsa af te schaffen. Dijkgraaf hakt de knoop nu door. Hij komt tot de slotsom dat het bsa niet hoeft te verdwijnen, maar dat de lat wel te hoog ligt. Als de Kamer ermee instemt mogen onderwijsinstellingen vanaf 2025 van studenten hooguit eisen dat zij 30 punten halen in het eerste jaar en de overige punten in het tweede jaar.

Universiteiten morren. Het zou hen sieren als zij hun verzet staken en in plaats daarvan gehoor geven aan de wens van de minister om nu écht eens werk te maken van de begeleiding van studenten. Ook het mentale welzijn van studenten hoort daarbij. Een psychisch gezonde student studeert beter, dat is ook in het voordeel van universiteiten zelf.

10.4 Discussie NRC (lid CvB versus lid bestuur ISO)

NRC: Twistgesprek

Naast de andere berichtgeving over de brief van de minister publiceerde de NRC ook de uitkomsten van een 'twistgesprek' over de aanpassen voor het studieadvies. Deelnemers: Jantine Schuit.

(vice-rector magnificus van Tilburg University) en Sam de Fockert (bestuurslid van het Interstedelijk Studenten Overleg). We geven hier de tekst ervan.

Loslaten van het bindend studieadvies: een goed idee? 'Versoepelen kan de kwaliteit van het onderwijs doen dalen'

Twistgesprek

Het bindend studieadvies helpt studenten een studie succesvol af te leggen, zegt Jantine Schuit. (vice-rector magnificus van Tilburg University). In de praktijk schiet het zijn doel voorbij, aldus Sam de Fockert (bestuurslid van het Interstedelijk Studenten Overleg).

Twistgesprek onder leiding van Lotfi El Hamidi.

Vanaf het studiejaar 2025-2026 hoeven eerstejaarsstudenten maar 30 van de 60 punten te halen om hun studie voort te mogen zetten. Het bindend studieadvies (bsa) wordt daarmee versoepeld. Volgens minister Robbert Dijkgraaf (Onderwijs, D66) moet zo de prestatiedruk bij studenten verlicht worden. Jantine Schuit, vice-rector magnificus van Tilburg University en Sam de Fockert, bestuurslid van het Interstedelijk Studenten Overleg, twisten per e-mail over de stelling: het bindend studieadvies moet blijven.

Jantine Schuit is JS, Sam de Fockert is SF.

JS: „Het bsa helpt studenten om binnen afzienbare tijd een studie te vinden die bij ze past. Ook helpt het hen op een goede manier hun studie te doorlopen. Het zorgt ervoor dat studenten een stok achter de deur hebben om in hun eerste jaar een goede basis te leggen voor de rest van hun studie. Dat is belangrijk voor de onderwijskwaliteit, maar zeker ook voor het studentenwelzijn. We zien dat studenten die in het eerste jaar weinig punten halen en toch doorstromen later ook minder punten halen, of alsnog uitvallen. In het plan van de minister zullen veel studenten na hun tweede jaar of zelf nog later in hun studie uitvallen. Voor een student die aan het einde van het tweede jaar geconfronteerd wordt met een negatief advies zal het veel zwaarder zijn om te stoppen met een studie en daarnaast ook meer financiële stress met zich meebrengen.”

SF: „Wat betreft het vinden van een studie die bij studenten past zien we dat het bsa an sich niet bepalend is. Zelfregulatie en zelfinzicht van de student door opgedane ervaringen en motivatie zijn belangrijk in de doorstroom naar jaar 2. Studenten maken veelal zelf vervolgkeuzes als de opleidingskeuze niet passend blijkt. Bovendien is het bsa nooit bedoeld als stok achter de deur. Het is bedoeld om studenten op de juiste plek te krijgen. Dat doe je niet door iemand eenzijdig weg te sturen op basis van behaalde punten, maar door studenten goed te begeleiden. Daarnaast zijn er voldoende prikkels voor studenten om tijdig af te studeren, denk bijvoorbeeld aan de hoge kosten die gepaard gaan met het volgen van een opleiding.”

JS: „Het klopt dat het bsa bedoeld is om studenten op de juiste plek te krijgen. Dat gaat deels erom of de opleiding inhoudelijk bij ze past, maar ook of ze het niveau aankunnen. Daar is het bsa van groot belang voor. Als een grotere groep studenten met minder voorkennis doorstroomt naar het tweede jaar, kan dit betekenen dat de kwaliteit van het onderwijs daalt. Deze studenten hebben dan vaak niet de benodigde voorkennis om vakken uit het tweede jaar goed af te ronden, maar het heeft ook gevolgen voor medestudenten die wel hun eerste jaar hebben gehaald. De groep werkt immers samen aan opdrachten en in werkgroepen.”

SF: „Het probleem met het bsa is dat het niet kan toetsen of mensen het niveau van een opleiding aankunnen. Studenten komen in een nieuwe sociale omgeving, moeten wennen aan een nieuwe vorm van onderwijs en gaan vaak het huis uit. De prestaties van een student op de opleiding hangt af van veel factoren, niet enkel of iemand het niveau 'aankan'. Daarnaast zien we dat het bsa verschillende effecten heeft op verschillende groepen. Zo zijn er indicaties dat een negatief bsa vaker studenten met een niet-westerse migratieachtergrond treft en studenten met een lage sociaal-economische status. Daaruit kan je concluderen dat het wel of niet halen van het bsa weinig zegt over iemands competenties, maar vooral in hoeverre je door de hoop kan springen. Privileges helpen daarin.”

JS: „Het klopt dat eerstejaars in een compleet nieuwe wereld terechtkomen, waarin ze niet alleen nieuwe kennis en vaardigheden, maar tevens nieuwe levenservaringen opdoen en zich ontwikke-

len als persoon. Ik kan mij voorstellen dat die stap voor eerstegeneratiestudenten extra groot is. Daarom zetten universiteiten ook in op extra begeleiding voor deze groepen. Het precieze effect van een bsa op studenten met een migratieachtergrond is echter niet eenduidig. Gemiddeld ligt de bsa-norm bij universiteiten op 41 van de 60 studiepunten. Studenten hebben dus de ruimte om te wennen en om fouten te maken. Daarnaast is het halen van examens niet te vergelijken met het door een hoepel springen. Dat suggereert dat een student alleen maar studeert om een diploma te halen. We willen juist dat een student niet alleen kennis opdoet maar ook leert om kritisch na te denken, zich verantwoordelijk opstelt en leert samen te werken.”

Vraag aan Jantine Schuit: in het huidige bekostigingssysteem lijkt het de bedoeling dat studenten zo snel mogelijk moeten afstuderen: ‘trage’ studenten kosten de instellingen immers geld. Speelt dat mee?

JS: „Het staat voor universiteiten voorop dat het bsa bijdraagt aan studentsucces: oftewel dat een student met goed gevolg, binnen redelijke termijn en op een prettige manier een opleiding afrondt. We zien een sterke koppeling tussen behaalde punten in jaar 1 en de hogere jaren. Studenten die weinig punten in hun eerste jaar halen, doen dat later ook en dan wordt een bachelor van drie jaar al snel vijf of zes jaar. Dat levert veel studenten stress op. Wat is het effect daarvan op het welzijn? Als universiteitsbestuurder heb ik ook een verantwoordelijkheid voor onze medewerkers. In de plannen van de minister zullen er meer studenten met minder voorkennis doorstromen naar het tweede jaar. Dat heeft gevolgen voor medewerkers. Hun werkdruk stijgt, doordat er meer studenten met minder voorkennis doorstromen naar het tweede jaar van hun studie. Dat vergt extra begeleiding.

Het klopt dat als studenten langer over hun studie doen, dat die tijd niet wordt bekostigd en dat is inderdaad ook een probleem voor de universiteiten. Toch zou ik ook bij een volledige compensatie daarvan nog voor het bsa pleiten, juist voor studenten.”

SF: „De definitie die u hanteert klinkt meer als studiesucces dan studentsucces. Studentsucces gaat over bredere persoonlijke ontwikkeling, met aandacht voor welzijn en regie op het eigen leren. Door de focus op rendement in het eerste jaar richten studenten zich nu op het halen van examens in plaats van het bredere leerproces en ontwikkeling als persoon. Bovendien is er weinig ruimte voor studentsucces voor alle studenten. Studenten met een ondersteuningsbehoefte ervaren de invloed van het bsa op het studiegedrag als negatiever dan studenten zonder ondersteuningsbehoefte.

Uitzonderingen voor doorstroom na een negatief advies worden bovendien vaak pas achteraf toegekend na een slopend traject via de examencommissie (soms zelfs in de zomervakantie). Studenten ver onder de norm stoppen daarnaast vaak zelf en studenten net onder de norm presteren in jaar 2 vergelijkbaar met studenten boven de norm. Nu worden deze studenten geweigerd en kunnen ze een jaar studeren weggooien, terwijl ze hun studie succesvol hadden kunnen doorlopen.”

JS: „Volgens mij hebben we dezelfde definitie. Het is wat mij betreft namelijk een combinatie van persoonlijke ontwikkeling én academische ontwikkeling en niet een van de twee. Universiteiten bieden bij het bsa maatwerk en gaan zeer coulant om met persoonlijke omstandigheden. Studenten ontvangen in februari al een voorlopig advies, waarbij studieadviseurs contact opnemen met studenten die niet op koers liggen. Dan wordt er gekeken hoe studenten geholpen kunnen worden en of er reden is om af te wijken van de bsa-norm.”

10.5 NRC: Interview met Hatte van der Woude, VVD-kamerlid

Het was de NRC er kennelijk veel aan gelegen om mensen aan het woord te laten over de plannen voor het studieadvies. Hier een stuk met inbreng van VVD-kamerlid Hatte van der Woude.

*VVD-Kamerlid: ‘Mijn inbox is overstroomd met studentenraden die helemaal niet blij zijn’
Hatte van der Woude De onderwijswoordvoerder van de VVD-fractie is „niet enthousiast” over minister Dijkgraafs plan voor het bindend studieadvies.*

(Claudia Kammer / 15 mei 2023)

‘Verbaasd’ was Tweede Kamerlid Hatte van der Woude (VVD) toen ze hoorde van het plan van minister Robbert Dijkgraaf (D66) om in te grijpen in het bindend studieadvies. „Altijd hangt hij de vlag van de institutionele autonomie uit, en nu ineens wil hij ingrijpen.” Ze vindt het geen goed

idee dat hij op alle universiteiten en hogescholen hetzelfde maximum wil stellen aan de puntennorm die eerstejaars moeten halen. „Je hanteert dan dezelfde norm voor de Haagse hotelschool als voor technische natuurkunde aan de TU Delft”, zegt ze.

Dertig (van de zestig) punten moet volgens Dijkgraaf de norm worden voor een positief bindend studieadvies. De universiteiten zijn het daar niet mee eens. Van der Woude, die namens de VVD het woord voert over hoger onderwijs, vindt dat de minister beter moet luisteren naar hun bezwaren. Zijn plan is nog geen wetsvoorstel, maar wat er nu ligt, daar wordt ze „niet enthousiast” van.

Dat ze als Kamerlid van een coalitiepartij kritisch is, betekent volgens haar niet weer een nieuw scheurtje in de coalitie. Het coalitieakkoord laat partijen veel ruimte om plannen uit te werken, zegt ze. En over die uitwerking kun je dan nog discussiëren.

In het coalitieakkoord waren afspraken gemaakt over versoepeling van het bindend studieadvies.
Steunt u die nog wel?

„Ja, daar staan wij gewoon achter. De afspraak is dat studenten die de puntennorm in het eerste jaar niet halen, de kans krijgen die in het tweede jaar alsnog te halen. Daarnaast zouden we nagaan of opleidingen studenten genoeg begeleiding bieden, en of hier en daar versoepeling van de puntennorm mogelijk is, maar altijd in samenspraak met onderwijsinstellingen. Dat is iets heel anders dan ineens pats-boem een generiek verbod om meer dan dertig punten te eisen.”

Maar ook dit plan van Dijkgraaf is toch afgestemd binnen de coalitie?

„Het kabinet heeft dit kennelijk in zijn wijsheid besloten, maar daar zit ik als Tweede Kamerlid niet in. Tja, dit is misschien wel die nieuwe bestuurscultuur waar iedereen om vraagt, met meer dualisme. Ik heb gewoon dit voorstel gezien en gedacht: ik vind het niks.”

De minister wil een maximum van dertig studiepunten in het eerste studiejaar. U vindt dat te laag?

„Ik snap best dat de minister empathie voelt met studenten die last hebben van druk. Maar je helpt ze niet door de lat dan maar heel laag te leggen. Het is niet in hun belang om ze te laten doormoderen. Dan moeten ze na twee jaar alsnog stoppen.

„Ik heb tien jaar lesgegeven op een hogeschool, daar stroomden elk jaar teleurgestelde studenten van de TU Delft in die we weer moesten oplappen. Het probleem is dat alle vwo'ers tegenwoordig naar de universiteit willen, terwijl het hbo soms een veel betere plek voor hen is.”

Volgens minister Dijkgraaf moeten opleidingen minder bezig zijn met de puntennorm en meer met de begeleiding van studenten.

„Er wordt wel gesuggereerd dat studenten zomaar uit het niets een brief ontvangen dat ze een negatief studieadvies krijgen, waardoor ze moeten stoppen. Ik weet uit de praktijk dat dat niet waar is, er wordt zo ontzettend veel begeleiding op studenten losgelaten vergeleken met vroeger. En dan nog: als de minister hierover twijfelt, dan moet hij dat laten onderzoeken. Als hij me kan laten zien welke universiteiten die begeleiding aan hun laars lappen, dan wil ik best met hem nadenken hoe wij ze ertoe kunnen dwingen.”

Is de ongelijkheid tussen studies niet te groot? In Rotterdam moet je 60 punten halen, in Wageningen 36.

„De onderwijsinstelling heeft daar vaak een goede reden voor. Er zit een bepaalde opbouw in het curriculum. Soms heb je bepaalde kennis nodig in het tweede jaar. Je kunt niet als minister of Kamerlid zeggen: nou, voor elke studie is dertig punten in het eerste jaar wel genoeg. Ik heb geen enkele universiteit gehoord die blij is met het plan van Dijkgraaf. Ik vind dat de minister respect moet hebben voor de onderwijsinhoudelijke kennis die bij instellingen zit. Juist van zo'n academische minister verwacht ik dat.”

Studentenorganisaties zijn wel blij.

„Nou, echt niet allemaal. Mijn inbox stroomde de afgelopen dagen vol met mails van studentenraden op universiteiten die hier helemaal niet blij mee zijn. Zij zijn tevreden met de huidige norm van hun universiteit, vinden die realistisch. Studenten die wel hard hebben gestudeerd in het eerste jaar kunnen er flink last van hebben als studenten doorstromen naar het tweede jaar die niet genoeg voorkennis hebben.

Collegezalen worden nog voller. En bij groepsopdrachten moeten ze samenwerken met mensen die het eigenlijk niet kunnen.

„Die geluiden zijn in lijn met de Monitor beleidsmaatregelen die de minister naar de Kamer heeft gestuurd. Daaruit blijkt dat 12 procent van de studenten het bindend studieadvies als negatief ervaart en 34 procent als positieve stimulans. Dat soort cijfers zou hij moeten gebruiken. Maar ik denk dat het gewoon een politieke wens van hem was om in te grijpen.”

U zegt dat u verbaasd was over het voorstel van de minister, omdat hij altijd hamert op de institutionele autonomie en nu ineens ingrijpt.

„Ja, ik vind dat inconsequent. Normaal gesproken wil hij niet ingrijpen, ook niet bij kwesties waar dat volgens mij juist wél nodig is. Bijvoorbeeld als het gaat om de vrijheid van meningsuiting op universiteiten. Volgens de Onderwijsinspectie durft één op de zeven studenten geen afwijkende mening te uiten. Dat vind ik schokkend. Denk aan de bezettingen van universiteiten waar activisten eisen dat alle banden met de fossiele industrie worden verbroken. Niet alle studenten zijn het daarmee eens. Ik vind dat de minister dit probleem op zijn minst moet erkennen, maar hij vindt het niet zijn taak er iets over te zeggen.

„Ook als het gaat om het screenen van buitenlandse promovendi van hightechopleidingen, waar we vrezen voor spionage, wacht hij lang met ingrijpen. Ik vind zijn aanpak goed, maar het had sneller gekund. Dit snelle ingrijpen in het bindend studieadvies verraste mij dus zeer.”

10.6 Reactie Peter Kwkkers op LinkedIn op dit artikel

Peter Kwkkers, schrijver en uitgever van een jaarlijkse uitgave over de WHW (onder andere) reageerde hier aardig fel op.

De woordvoerder hoger onderwijs heeft een paar dingen nog niet goed begrepen.

1. #BSA is een waardeloos instrument dat de studiemoraal van studenten al vanaf het eerste begin ondermijnt en luie docenten kweekt.
2. BSA heeft niets met #institutioneleautonomie te maken; instellingen hebben tentamens om studenten (uit) te selecteren.
3. #HatteVanderWoude wil wèl de #academischevrijheid van studenten beknotten (even je literatuur over het verschil daartussen lezen Hatte).
4. Docenten moeten straks niet meer onderwijs geven, maar betere begeleiding en beter onderwijs.
5. BSA is een pure tempomaatregel en geen kwaliteitverhogend instrument.
6. Een BSA van 25 of meer punten zegt helemaal niets over de kwaliteit of potentie van de student, niets of hij/zij de juiste opleiding koos, of over hoe hij/zij daar terechtkomt.
7. De lat komt juist niet lager (kan zelfs omhoog); minder BSA betekent beter kunnen studeren.
8. BSA is cijferbureaucratie met hoge werklast; dat hoeven docenten straks niet meer te doen en de bespaarde tijd kunnen zij aan onderwijs en betere begeleiding besteden.
9. Er is genoeg onderzoek gedaan over en rond BSA.
10. Dat zittende studenten voor BSA zouden zijn, doet denken aan (vergeef mij de vergelijking) aan het slachtoffersyndroom à la: "ik besneden, dus jij ook besneden".
11. Al is dit beter dan niets: ik ben (dus) ook tegen het slow release bsa van minister #Robbert-Dijkgraaf, want dat is helemaal erg voor studenten die dit treft, en moeilijk uitvoerbaar voor de instelling die daarvoor (vrijwillig) kiest.
12. Ik ben (dus) in principe voor (bijna) volledige afschaffing van het wettelijk optionele BSA; dat geeft iedereen lucht voor goede begeleiding en studieadvies.

(13. Dat Van der Woude hier de #vrijheidvanmeningsuiting op universiteiten bijhaalt (of andere prioriteiten), vind ik nu weer erg schokkend; dat issue gaat namelijk over intolerantie - en falende uni-bestuurders - en heeft helemaal niets met BSA en evenmin met academische vrijheid te maken.)

10.7 Artikel Telegraaf

OPINIE Rectors, studenten en wetenschappers

Minister Dijkgraaf, leg de lat niet lager

Vorige week maakte minister Dijkgraaf zijn plannen bekend voor het afzwakken van het bindend studieadvies (bsa) in het hoger onderwijs. Door de bsa-norm in het eerste jaar te verlagen, en een bsa in het tweede jaar toe te voegen, wil de minister het studentenwelzijn verbeteren. De ondertekenaars van deze brief – wetenschappers, studenten en rector – zijn tegen deze afzwakking. Het welzijn van studenten is een erg belangrijk thema, maar volgens ons zal afzwakking van het bsa een averechts effect hebben.

Studievertraging

Door dit plan zullen meer studenten met onvoldoende voorkennis doorstromen naar het tweede jaar. Zij zullen hierdoor meer studievertraging oplopen. Uit de cijfers van universiteiten blijkt namelijk dat eenmaal opgelopen vertraging slechts zelden wordt ingelopen en dat studenten naar de bsa-norm studeren. Veel studenten gaan daardoor langer over hun studie, waarna een deel alsnog uitvalt. De minister geeft aan dat hij met deze maatregel het studentenwelzijn wil verbeteren. Volgens zijn eigen Monitor Beleidsmaatregelen, eraanvat de overgrote meerderheid (88%) van de studenten het

Minister Dijkgraaf (OCW) wil stress bij studenten verlagen door het bindend studieadvies af te zwakken. „Niet doen!“, schrijven de rectoren van de veertien Nederlandse universiteiten, vier studentenraden en wetenschappers. „Student en docent zijn hierdoor straks de pineut.“

bsa als neutraal of positief. De minister zal met deze plannen de stress dus niet verlagen, maar verleggen. Voor een student die aan het einde van het tweede jaar geconfronteerd wordt met een negatief advies zal het veel zwaarder zijn om te stoppen met een studie en daarnaast ook meer financiële stress met zich mee brengen.

Coulant

Het is belangrijk om te vermelden dat universiteiten coulant omgaan met de bsa-norm als een student vanwege verzachtende omstandigheden zoals ziekte de norm niet haalt, 15% van de eerstejaars studenten haalt de bsa-norm niet, 15% van deze groep krijgt alsnog een (voorlopig) positief bsa door verzachtende omstandigheden.

Aanpassing van het bsa zal grote gevolgen hebben voor medewerkers van universiteiten. Als het bsa verlaagd wordt in het eerste jaar, stromen er meer stu-

denten met studieachterstand door naar het tweede studiejaar. Meer studenten betekent meer werkdruk voor docenten. In een sector waar de werkdruk al zeer hoog is, is dat het laatste wat we moeten willen. Minister Dijkgraaf pleit voor meer rust en ruimte op universiteiten, maar doet hiermee het tegenovergestelde voor docenten en studieadviseurs. In het plan van Dijkgraaf wordt er geen geld vrijgemaakt om extra do-

centen aan te nemen. Zonder toereikende compensatie voor extra docenten en begeleiding is dit plan onacceptabel voor medewerkers en universiteiten.

Alternatief

Het kabinet houdt zich vast aan het regeerakkoord, zonder dat er een goede onderbouwing voor de maatregel is. Indien de minister toch wil voldoen aan het regeerakkoord, hebben de universiteiten als alternatief voorgesteld om lokaal – met de medezeggenschap – vast te stellen hoe hoog het bsa moet zijn. Zij kunnen immers het beste inschatten wat op de eigen instelling een passende norm is. Op deze manier bepalen opleidingen in afstemming met studenten en docenten hoe het bsa wordt ingericht en hoe studenten beter begeleid kunnen worden in hun eerste jaar. Als ook dat niet bespreekbaar is, dan zou als laatste noodoplossing een landelijke bsa-norm van maximaal 45 studiepunten beter passen bij de huidige praktijk. Dan krijgen studenten en medewerkers het minst onder het aangepaste beleid.

„De minister zal met deze plannen de stress dus niet verlagen, maar verleggen“, stellen de briefschrijvers.

Rectores magnifici van de Nederlandse universiteiten; WVDirectie; Studentenraden van TU Delft, Universiteit Leiden, Wageningen University & Research, Universiteit Twente

10.8 Ingezonden stuk in de Volkskrant

Hier een ingezonden stuk uit de VK, van iemand die dicht bij het onderwijs staat. Hij nam ook deel aan de rapportage van de NOS in maart, over de plannen die al in de pijplijn zaten.

19 mei 2023

CASPER ALBERS

Het bindend studieadvies (bsa) wordt versoepeld, als het aan minister Dijkgraaf ligt. Met het bsa hebben universiteiten en hogescholen de mogelijkheid om studenten die te weinig tentamens halen na het eerste jaar weg te sturen. Bij de meeste universiteiten ligt de grens om te mogen blijven op 40 à 45 van de 60 studiepunten: de studenten die bij meer dan eenderde van de vakken beide tentamenkansen niet gehaald hebben moeten weg. De minister wil de grens verlagen naar 30 punten met als redenering dat de huidige grens tot stress bij studenten leidt.

Dit is een curieus voorstel om meerdere redenen. Ten eerste lost het geen stressprobleem op: docenten worden nu met stress opgezadeld. Op dit moment krijgt zo'n 10 procent een negatief advies, bij een grens op 30 punten is dit veel minder. Dan heb je dus veel meer tweedejaarsstudenten. Lesgeven aan studenten met flink wat hiaten in hun verwachte kennis kost extra werk. Er komt geen extra geld bij. Dijkgraaf heeft meermalen aangegeven dat de werkdruk op universiteiten veel te hoog is, maar draagt met dit plan helaas zelf bij aan het probleem.

Ten tweede: geen enkele wetenschappelijke studie heeft een causaal verband laten zien tussen de hoogte van de bsa-norm en studentenstress. Wat wel bekend is – en recent benadrukt in de Staat van het Onderwijs – is dat een verlaging van de bsa-norm leidt tot extra studie-uitval. Een studieschuld zonder diploma, dát is pas stressvol.

Het is ook nagenoeg onmogelijk om causaal te meten of het bsa stress veroorzaakt. Verschillende studies hebben het stressniveau van studenten voor en na een bsa-verhoging gemeten en een verschil gezien. Maar een verschil betekent nog geen causaal verschil. Sinds de BBB de provinciale verkiezingen won heeft Nederland alleen nog maar dramatisch gepresteerd op het songfestival; ook dit is niet zomaar een causaal verband.

Je kan niet meten of er een causaal verband is, maar je kan studenten wel gewoon vragen wat ze van het bsa vinden. En dat is precies wat Dijkgraafs eigen ministerie vorig jaar nog uitgebreid gedaan heeft in de monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs. En die monitor is duidelijk: 'Eenmaal begonnen aan de studie vinden studenten vaker dat het bsa vooral een positieve invloed heeft op

hun studiegedrag (stimulans) dan dat het vooral een negatieve invloed heeft (stress).’ En die groep is ongeveer drie keer zo groot als de groep bsa-tegenstanders.

Het voorstel haalt ook de mogelijkheid weg om maatwerk te leveren. Uit eigen onderzoek in Groningen weet ik dat er enorm verschil is tussen opleidingen. Bij opleidingen als geneeskunde is strenge selectie aan de poort en dan blijkt extra selectie na een eerste jaar weinig toe te voegen. Bij andere opleidingen is dit anders.

De oplossing is simpel: laat universiteiten en hogescholen zelf, desgewenst per opleiding of faculteit, bepalen hoe streng je bent en betrek de medezeggenschap bij dit besluit. Als een instituut voor 30 punten kiest: prima, maar laat de keuze bij de studenten en docenten.

11 Tenslotte

Na al het mediageweld over de plannen met het studieadvies is de storm gaan liggen, maar we zien het wel als een tijdelijke stilte. Het is nog een maand te gaan tot de zomervakantie en dan zullen we daarna gaan zien hoe de hazen gaan lopen. We hadden toch wel verwacht dat er weer allerlei messen zouden worden geslepen, maar kennelijk gaat men ook in de wachtstand – en wordt het kruit droog gehouden, met het rapport over de ‘toekomstverkenning’ dat begin juli zal gaan verschijnen.

Als dat rapport er is, zullen we er zeker aandacht aan gaan besteden. In oktober wordt de beleidsreactie verwacht en dan kan de algemene discussie losbarsten. We hebben al wat mogen snuffelen aan een aantal gedachten, en dan kan met zekerheid worden gesteld dat de betrokken partijen hun posities snel gaan innemen... We houden u op de hoogte.

Bijlage 1 – Artikel WHW over studieadvies

Artikel 7.8b. Studieadvies propedeutische fase

1. Het instellingsbestuur van een bekostigde universiteit, hogeschool of levensbeschouwelijke universiteit brengt iedere student uiterlijk aan het einde van diens eerste jaar van inschrijving voor de propedeutische fase van een voltijdse of duale associate degree-opleiding of bacheloropleiding advies uit over de voortzetting van zijn studie binnen of buiten de associate degree-opleiding of de bacheloropleiding. In geval van een deeltijdse associate degree-opleiding of bacheloropleiding regelt het instellingsbestuur het tijdstip waarop dat advies wordt uitgebracht.
2. Onverminderd het eerste lid kan het instellingsbestuur het advies aan de student uitbrengen zolang deze het propedeutisch examen niet met goed gevolg heeft afgelegd.
3. Aan een advies als bedoeld in het eerste of tweede lid kan het instellingsbestuur ten aanzien van opleidingen die daartoe door het instellingsbestuur zijn aangewezen, binnen het in het tweede lid bedoelde tijdvak, doch niet eerder dan tegen het einde van het eerste jaar van inschrijving, een afwijzing verbinden. Deze afwijzing kan slechts worden gegeven, indien de student naar het oordeel van het instellingsbestuur, met inachtneming van zijn persoonlijke omstandigheden, niet geschikt moet worden geacht voor de opleiding, doordat zijn studieresultaten niet voldoen aan de vereisten die het bestuur daaromtrent heeft vastgesteld. Het instellingsbestuur kan aan de afwijzing een termijn verbinden. Het instellingsbestuur kan de afwijzing uitstrekken tot opleidingen die met de desbetreffende opleiding het propedeutisch examen gemeen hebben. Het instellingsbestuur kan van de bevoegdheid krachtens dit lid slechts gebruikmaken, indien het in de propedeutische fase van de desbetreffende opleiding zorgt voor zodanige voorzieningen dat de mogelijkheden voor goede studievoortgang zijn gewaarborgd.

Bijlage 2 Artikel NOS over het bsa

Maandag 13 maart 2023

Bindend studieadvies gaat op de schop: onderwijsinstellingen reageren verdeeld

Het bindend studieadvies moet op de schop. Dat advies, dat studenten verplicht om het grootste deel van hun studiepunten in het eerste jaar te halen, levert volgens onderwijsminister Robbert Dijkgraaf veel stress op bij studenten die het toch al zwaar hebben. Binnen een paar weken stuurt hij de Tweede Kamer een brief. Het onderwijsveld reageert verdeeld.

Voor veel studenten aan de hogeschool en universiteit is het een gevreesd begrip: het bindend studieadvies (bsa). De meeste hogescholen en universiteiten hanteren de norm dat studenten minimaal 45 of zelfs de volledige 60 studiepunten van het eerste jaar moeten halen. Doen ze dit niet, dan mogen ze niet door met hun opleiding.

Volgens onderwijsminister Robbert Dijkgraaf is deze norm een bron van stress voor veel studenten. "Het komt keer op keer voorbij in gesprekken die ik heb met studenten. Uit onderzoek blijkt ook dat het mentaal welzijn van studenten onder druk staat. Dat komt onder meer doordat in het onderwijs de teugels strakker zijn aangetrokken. Daarom wil dit kabinet het bindend studieadvies aanpassen."

Hoe die aanpassing er precies uit zal zien is nog onduidelijk, maar de minister zegt "op afzienbare termijn" een brief over de aanpassing van het bsa naar de Tweede Kamer te sturen.

'Bsa zorgt voor minder vertraging'

Bij onderwijsinstellingen zijn de meningen verdeeld. De Vereniging Hogescholen vindt dat hogescholen zelf moeten kunnen beslissen of zij een bsa willen toepassen en een woordvoerder van de Universiteiten van Nederland noemt het bsa zelfs "essentieel voor studentenwelzijn en -succes". "We zien dat de studievertraging uit het eerste jaar meestal niet meer wordt ingehaald", aldus de woordvoerder. Het bsa zorgt er volgens de universiteiten niet voor dat méér studenten uitvallen, maar wel dat studenten die de verkeerde studiekeuze hebben gemaakt daar op tijd achter komen. "Dat is ook fijner voor studenten die anders op een later moment alsnog uitvallen. Dat kan tot meer (financiële) stress leiden."

Bovendien, zo stelt hoogleraar statistiek Casper Albers van de Rijksuniversiteit Groningen, zou afschaffing veel extra werk voor docenten met zich meebrengen. "Die moeten al die studenten die

toch doorgaan naar het tweede jaar les geven, werkstukken nakijken, enzovoorts. En er komt voor universiteiten geen extra geld bij."

Albers legt uit dat onderwijsinstellingen geld krijgen per student die in de zogenoemde 'nominale studieduur' zit. Voor studenten die bijvoorbeeld langer dan de nominale drie jaar over hun bacheloropleiding doen, krijgt de universiteit geen geld. "Als er veel meer van dat soort studenten bij komen, gaat het uiteindelijk ten koste van de onderwijskwaliteit."

Prestatiedruk

Op hogeschool Fontys is tijdens de coronaperiode juist geëxperimenteerd met het afschaffen van het bsa en daar zijn de resultaten veelbelovend. Volgens bestuursvoorzitter Joep Houterman konden studenten die anders zouden zijn weggestuurd toch succesvol door met hun studie. "Een deel van de studenten heeft last van de prestatiedruk die bij het bsa komt kijken. Ze vallen uit, worden onzeker en krijgen stress. Door hun meer tijd te gunnen kunnen ook deze studenten hun talenten ontwikkelen."

Naar aanleiding van het experiment heeft de instelling besloten het bsa vanaf studiejaar 2024/2025 te laten vervallen. "We blijken talent te verspillen met het bsa. Dat is niet goed voor de student, maar ook niet voor de maatschappij."

Houterman denkt niet dat loslaten van het bsa zal leiden tot veel extra werk voor docenten. "Zij blijven, net als nu, aandacht geven aan de individuele student. Ik wil die zorg niet wegschuiven. We moeten in de gaten blijven houden of we hiermee het goede doen."

Stok achter de deur

Minder studiedruk, meer ademruimte. Studenten aan hogeschool Fontys reageren voorzichtig positief op het plan: "Zeker mensen die heel graag willen, maar misschien moeite hebben met studeren of met mentale klachten worstelen door corona, kunnen hierdoor iets voortzetten wat ze heel interessant en leuk vinden", luidt een van de reacties.

Toch zijn er ook sceptische geluiden. In een studentenhuus in Eindhoven zijn de bewoners het unaniem eens: het bsa moet blijven. Zij zien het als een goede stok achter de deur om een tandje bij te zetten wanneer het even wat minder gaat. "Ik vond mijn studie heel leuk, maar ik deed niet echt mijn best", zegt student technische bedrijfskunde Kazimir Breuer. "Door het bsa kreeg ik het besef dat ik echt mijn best moest doen om het wel te halen. Uiteindelijk heb ik de 45 punten gehaald en ben ik naar het tweede jaar gegaan."

Bijlage 3 Deel brief over eerdere aankondigingen (verwijzing in de huidige brief)

De minister verwijst in zijn brief aan de TK naar een passage uit een eerdere brief van zijn voorganger, over het werken met een doorstroomnorm. In het eerste deel van dit LeiDocument is hierover al het een en ander gezegd. Maar hier de tekst die het betreft. Echter, het geeft geen aanvullende informatie op hetgeen we al hebben gemeld. Wel is toen al gemeld dat zowel de VH als de UNL geen voorstander zijn van een algemene regeling, met een uniforme aanpak. Dat is ook wat in dit stuk staat nl. dat het veel extra inzet van de hogeschool vraagt, met veel maatwerk en allerlei aanpassingen in de planning.

Werken met een «doorstroomnorm»

De leden Paternotte en Van der Molen hebben verzocht om de interesse onder instellingen te peilen om te werken met een «doorstroomnorm» en te inventariseren wat hiervoor nodig is. Het hanteren van een doorstroomnorm houdt in dat studenten een bepaald aantal studiepunten/ vakken moeten behalen, voordat zij kunnen instromen in het volgende jaar. Studenten die niet aan de gestelde normen voldoen, krijgen in dat geval de kans om hun achterstallige studiepunten uit het eerste jaar in te halen. Het staat instellingen vrij om een doorstroomnorm te hanteren, die ruimte is er binnen de WHW.

Eind vorig jaar heb ik met de hogeschool Windesheim gesproken over hun ervaringen met het werken met een doorstroomnorm bij het domein Business, Media en Recht. De eerste ervaringen daar waren positief: de doorstroomnorm heeft de uitval onder studenten in dit domein verminderd en studenten zijn erg positief. Windesheim wijst erop dat het vervangen van het bsa door een doorstroomnorm wel extra inzet en organisatie vraagt van een instelling. Het vergt het mogelijk maken van persoonlijke leerroutes, waarvoor het curriculum, roosters en toetsing aangepast moet worden. Als sluitstuk is extra inzet op het studieadvies en de begeleiding cruciaal.

Ook de Hogeschool Zuyd heeft onlangs gekozen voor het hanteren van een doorstroomnorm en de Hogeschool Leiden werkt hier inmiddels al drie jaar mee. Het succes van de doorstroomnorm bij deze opleidingen lijkt erin te zitten dat het is ingebed in een breder kwaliteitsbeleid van (individuele) studiebegeleiding en studiekeuzeadvies. Het gehele onderwijsconcept en de organisatie binnen de instelling is hier bovendien op aangepast. Het hanteren van een doorstroomnorm lijkt het overbodig te maken om studenten weg te kunnen sturen. Indien de opleiding het gevoel heeft dat een student niet op de juiste plek zit, kan de opleiding een «dringend advies» geven en hierover met de student in gesprek gaan. Het is in het belang van de student (en tevens zijn verantwoordelijkheid) om het advies vanuit de opleiding serieus te nemen.

Hoewel ervaringen omtrent de doorstroomnorm bij meerdere instellingen positief zijn, wijst de VH erop dat het werken met een doorstroomnorm niet voor elke instelling passend en gewenst is. Eén generieke maatregel voor alle opleidingen zou volgens hen te weinig recht doen aan de verschillen die er zijn tussen opleidingen en instellingen. Ook de VSNU pleit ervoor om de keuze hiervoor bij de instelling zelf te laten.

De universiteiten geven aan dat de meeste opleidingen een chronologische opbouw hanteren, waardoor studenten zonder het eerste jaar te halen niet zonder meer kunnen doorstromen naar het tweede jaar. Het doorvoeren van een doorstroomnorm zou in de praktijk tot gevolg kunnen hebben dat studenten hierdoor vertraging oplopen. Het curriculum, roostering en begeleiding zo ontwerpen dat dit geen/een zeer beperkte studievertraging tot gevolg heeft, is voor met name grootschalige opleidingen een lastige en kostbare uitdaging.

Bijlage 4 Passages uit de brief die al in 2019 naar de TK is gestuurd: effecten bsa

II Het bindend studieadvies

Het oorspronkelijke doel van het bsa is om studenten terecht te laten komen op de voor hen juiste plek in het hoger onderwijs. Dit is tevens één van de ambities die ik heb beschreven in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en onderzoek.

In de Monitor Beleidsmaatregelen staat al een aantal jaar het bsa genoemd als één van de zes belangrijkste redenen voor uitval en switch. In het studiejaar 2018–2019 gaf dertien procent van de studenten aan te stoppen met de opleiding vanwege een negatief bsa. Dit aandeel is in de afgelopen monitor (cohort 2019–2020) verder gedaald. Dat is te verklaren doordat opleidingen door de impact van COVID-19 in dat jaar coulanter zijn omgegaan met de toepassing van het bsa. Daarnaast zagen we ook het jaar daarvoor een daling in het aantal studenten dat een negatief bsa aangaf als reden om te stoppen met hun opleiding.

Ik heb het NRO gevraagd om inzichtelijk te maken wat we weten over de effecten van het bsa op het studentsucces. Zij hebben dit meegenomen in hun thematisch overzicht dat gaat over het succesvol doorlopen van het hoger onderwijs. Parallel aan het onderzoek van het NRO, heb ik gesprekken met de VH, VSNU en studentenbonden gevoerd over de toekomst van het bsa en de moties die door uw Kamer zijn ingediend aangaande het bsa. Op basis van het onderzoek en de gevoerde gesprekken, concludeer ik dat de sleutelrol voor het studentsucces, het verkrijgen van de student op de juiste plek, zit in de wijze waarop de opleiding het onderwijs, de begeleiding en het studieadvies ten dienste van de student organiseert. Dit lijkt nog bepalender voor het student-succes, dan of een opleiding wel of geen bsa hanteert. Dit is een relevant gegeven voor de besluitvorming omtrent het bsa door een volgend kabinet, ook in relatie tot de nadelen die aan het bsa verbonden zijn.

Hieronder licht ik uitgebreid toe wat er bekend is over de effecten van het bsa op het studentsucces en de uitkomsten van gesprekken met de koepels en studentenbonden over het bsa.

Bsa in relatie tot uitval en switch

Als uitvoering van de motie van de leden van Meenen heb ik het NRO gevraagd om in haar thematisch overzicht te rapporteren over wat er feitelijk bekend is over de samenhang tussen het bsa en (de bekostiging van) switch in het hoger onderwijs. In het kader van de gewijzigde motie van de leden Tielen en Bisschop, ben ik op pagina 5 van deze brief reeds ingegaan op de kosten van uitval en switch. Uit het thematisch overzicht van het NRO blijkt daarnaast dat in het algemeen kan worden gesteld dat de studie-uitval in het eerste jaar toeneemt bij opleidingen die het bsa hebben

ingevoerd. Deze verhoogde uitval leidt in de meeste gevallen echter niet tot een toename van de totale studie-uitval. Een verdere verhoging van de bsa-norm leidt ook niet automatisch tot een grotere toename van de studie-uitval in jaar 1, noch een toename van de totale studie-uitval. Dit lijkt erop te wijzen dat het bsa de uitval onder studenten vervroegd naar het eerste jaar. Dit is positief, omdat het impliceert dat het bsa voorkomt dat studenten te lang blijven doorgaan in een opleiding die niet bij hen past.

Of het bsa er ook voor zorgt of studenten een studie vervolgen die beter bij hen past (het uiteindelijke doel is immers het vergroten van het studentsucces), is niet bekend. De meeste instellingen hebben geen idee waar studenten terechtkomen na een negatief bsa en er is ook weinig onderzoek verricht op dit terrein. Dit komt mede doordat privacywetgeving het lastig maakt om studenten te volgen in hun loopbaan, nadat zij de instelling verlaten hebben. Het NRO concludeert op basis van verschillend onderzoek dat het nog schort aan de verwijzende functie van het bsa, waardoor studenten niet altijd goed worden begeleid en doorverwezen naar een passende studie.

Recentelijk is onderzocht wat studenten gaan doen na een negatief bsa. Uit dit onderzoek blijkt dat 15% van de studenten die niet aan de norm voldoet, alsnog de mogelijkheid van de instelling krijgt om de studie voort te zetten. Dit kan bijvoorbeeld als de opleiding de toepassing van het bsa uitstelt, in verband met persoonlijke omstandigheden. Voor studenten die het bsa net niet hebben gehaald, geldt zelfs dat dit percentage oploopt tot rond de 60 procent. Voor studenten die starten in een opleiding met weinig uitval in het eerste jaar geldt dat relatief veel van hen doorgaan in de opleiding, ook al halen zij de bsa-norm met een vrij grote marge niet. Wanneer studenten van opleiding moeten wisselen door het niet behalen van de bsa-norm, switcht 40 procent naar eenzelfde wetenschappelijk discipline en zo'n 12 procent naar een vergelijkbare opleiding bij een ander onderwijsinstituut. Studenten die niet voldoen aan de bsa-norm, hebben volgens het onderzoek van Cornelisz et al. (2021) een iets lagere kans op diplomering. Het NRO stelt dat er al met al onvoldoende wetenschappelijk bewijs over de correlatie tussen het bsa en (onnodige) switch is om hier een uitspraak over te doen.

Het bsa in relatie tot het (diploma)rendement en studieduur

Hoewel het oorspronkelijke doel van het bsa is om studenten op de juiste plek te krijgen, heeft een groot deel van de hogescholen en universiteiten het ingevoerd (mede) met als doel het rendement van de opleiding te verbeteren. Het bsa zou studenten stimuleren om te presteren en er daarmee voor zorgen dat zij sneller hun diploma zouden halen. Naar het effect van het bsa op het rendement is veel onderzoek gedaan door instellingen. Het NRO stelt dat uit onderzoek op dit terrein geen eenduidig beeld naar voren komt. Vooral de uitkomsten van onderzoek naar een bsa-norm lager dan 60 ECTS laten een diffuus beeld zien. De meeste studies naar opleidingen met een lager studierendement en hogere studie-uitval vóór de invoering van het bsa laten een positief effect zien van de invoering van het bsa op het aantal behaalde studiepunten na het eerste jaar.

Studies naar opleidingen met een hoog rendement en een lage studie-uitval vóór de invoering, laten over het algemeen geen effect of zelfs een negatief effect van het bsa zien op het aantal behaalde studiepunten na het eerste studiejaar. Het is echter onduidelijk wat het effect van het bsa is op het rendement op langere termijn. Waar het bsa op de ene opleiding een positief effect heeft gehad op het rendement in het tweede en derde jaar, geldt dit voor opleidingen aan een andere instelling weer niet. Het bsa zorgt dus niet automatisch voor een soepeler doorstroom in latere jaren. Het lijkt erop dat dit sterk afhankelijk is van het flankerende beleid waarmee de invoering van het bsa gepaard gaat.

Aan een aantal universitaire opleidingen is onderzocht wat het bsa bijdraagt aan het diplomarendement. Voor opleidingen met een bsa-norm onder de 60 studiepunten leek er geen toename in het aantal studenten dat nominaal afstudeerde. In sommige studies is een toename gevonden van studenten die maar één jaar extra nodig hadden voor het halen van het diploma. Bij de Erasmus Universiteit was bijvoorbeeld wel een toename te zien in het aantal studenten dat nominaal afstudeerde.

Het NRO stelt dat dit mogelijk niet (alleen) ligt aan de bsa-norm van 60 ECTS, maar aan het totale Nominaal = Normaal-beleid, waarin een hoge bsa-norm gepaard gaat met kleinschalig onderwijs, begeleiding en mogelijkheden voor compensatie.

Het bsa in relatie tot kansengelijkheid

Net als op het rendement, constateert het NRO dat het effect van het bsa op verschillende groepen studenten niet eenduidig is. Op hoofdlijnen komt er wel een beeld naar voren dat mannelijke studenten vaker dan vrouwelijke studenten een negatief bsa ontvangen. Ook blijkt dat mannen minder vaak alle studiepunten halen in het eerste jaar. Het NRO stelt verder dat er indicaties uit kwalitatief onderzoek zijn dat studenten met een niet-westerse migratieachtergrond en studenten met een laag sociaaleconomische status vaker te maken krijgen met een negatief bsa. In het laatste geval is de verwachting dat dit samenhangt met de noodzaak dat deze studenten naast hun studie meerdere uren per week moeten werken om in hun levensonderhoud te voorzien. Indien een student (meer dan) 20 uur per week werkt, heeft dit een negatieve impact op hun studie. Wat betreft studenten met een niet-westerse migratieachtergrond zijn er tegenstrijdige geluiden.

De Monitor Beleidsmaatregelen geeft aan dat een negatief bsa niet vaker genoemd wordt door studenten met een niet-westerse migratieachtergrond, als reden voor het beëindigen van hun studie. Tegelijkertijd laat onderzoek aan de Radboud Universiteit zien dat onder de eigen studenten etnische minderheden en internationale studenten (met uitzondering van Duitse studenten) onevenredig vaak getroffen werden door een negatief bsa. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat sommige groepen ofwel meer tijd moeten krijgen om te acclimatiseren in het hoger onderwijs, ofwel anders begeleid moeten worden om hun studiesucces binnen de periode van het bsa te verbeteren.

Het bsa in relatie tot prestatiedruk

Het bsa legt een norm op de prestatie van studenten in het eerste jaar. Het ISO en LSvb geven aan dat zij zich zorgen maken over deze prestatiedruk, die nu in het licht van COVID-19 nog urgenter is geworden in relatie tot het studentenwelzijn. Uit de Monitor Beleidsmaatregelen blijkt dat studenten in opleidingen met een hoge bsa-norm die norm vaker zien als nadeel bij de studiekeuze dan studenten met een lagere bsa-norm. Dit kan er eventueel toe leiden dat studenten minder snel geneigd zijn om te kiezen voor een studie met een hoge bsa-norm (zelfselectie), hoewel dit niet onderzocht is. Eenmaal begonnen aan de studie vinden studenten vaker dat het bsa vooral een positieve invloed heeft op hun studiegedrag (37 tot 45 procent voelt zich gestimuleerd), dan dat het een negatieve invloed heeft (in 5 tot 12 procent levert het stress op); ook bij een bsa-norm van 60 ECTS. Uit het onderzoek van Kickert blijkt dat een hoge norm minder effect lijkt te hebben op studenten die al van zichzelf ambitieus zijn. Echter, studenten die voor een voldoende gaan, worden met een hoge bsa-norm gedwongen de lat hoger te leggen en lijken daardoor vaker tentamenangst te hebben.

Punten voor verbetering: begeleiding en verwijzing

Een gemene deler in al het onderzoek naar het bsa is dat de effectiviteit van het instrument valt of staat met het bredere beleid van de instelling, ten aanzien van begeleiding, ondersteuning en verwijzing. Het NRO concludeert op basis van onderzoek dat het met name nog schort aan de verwijzende functie van het bsa.

Na een negatief bsa worden studenten vaak niet doorverwezen naar een andere studie die beter bij hen zou passen en na uitschrijving worden zij niet meer gevolgd door de opleiding. Uit het onderzoek van Panteia blijkt bovendien dat hogeronderwijsinstellingen studentbegeleiding als belangrijk middel zien om studenten te helpen hun bsa-norm te halen, maar dat de kwaliteit van de begeleiding verschilt per opleiding. Het verschil zit vooral in de mate waarin studieadviseurs studenten actief uitnodigen voor begeleidingsgesprekken.

Uitkomsten gesprekken bsa

De afgelopen tijd zijn gesprekken gevoerd met hogeronderwijsinstellingen en studentenbonden over het bsa en mogelijke alternatieven. Dit gesprek is naar aanleiding van de motie van het lid Wiersma verbreed tot een gesprek over adequate sturingsinstrumenten voor onderwijsinstellingen op toelating en selectie voor en tijdens de opleiding. Hieronder treft uw Kamer de uitkomsten van deze gesprekken aan, ten behoeve van de besluitvorming over de toekomst van het bsa door een nieuw kabinet.

Alle partijen onderschrijven dat het bsa geen opzichzelfstaand instrument is. In lijn met de motie van het lid Wiersma geven zij aan dat het bsa in samenhang gezien te worden met andere sturingsinstrumenten, die bijdragen aan het doel om de student op de juiste plek te krijgen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de voorlichting richting aankomende studenten, de studiekeuzecheck, loopbaan-

oriëntatie en begeleiding vóór en binnen het hoger onderwijs, de nadere vooropleidingseisen en de mogelijkheden voor opleidingen om te kunnen selecteren. Ook lopende inspanningen op het gebied van «wisselstroom» dragen eraan bij dat studenten sneller en beter op de juiste plek in het hoger onderwijs terechtkomen. In de Strategische Agenda Hoger Onderwijs heb ik de verschillende sturingsinstrumenten omtrent het verkrijgen van de student op de juiste plek in samenhang bezien en maatregelen op dit vlak in gang gezet. In de voortgangsrapportage van 22 maart jongstleden, heb ik de Kamer geïnformeerd over de voortgang van de verschillende maatregelen op dit gebied.

Wel of geen bindend studieadvies

Naar aanleiding van de motie van het lid Westerveld is met de VH en VSNU gesproken over de mogelijkheid om het bsa te vervangen door een advies dat enkel adviserend is. Op basis van zowel het onderzoek als uit de gesprekken met de studentenbonden, de VH en VSNU concludeer ik dat het bsa op dit moment niet optimaal werkt. Hoewel instellingen de verantwoordelijkheid hebben om studenten goed te begeleiden binnen de opleiding en eventueel door te verwijzen als zij niet op de juiste plek blijken te zitten, blijkt in de praktijk dat het bsa niet bij elke opleiding voldoende ingebed is in dit flankerende beleid. Het is vooral de student die hier het nadeel van ondervindt. Hogescholen en universiteiten zien dan ook met name kansen in het verbeteren van de begeleiding en verwijzing van de student, waarbij het aan opleidingen zelf zou moeten zijn om te bepalen of ze gebruikmaken van een bindend of niet-bindend studieadvies. Zij willen vasthouden aan de ruimte die de WHW hen hiervoor biedt.

Door geen bsa te hanteren, kan voorkomen worden dat een student mogelijk ten onrechte zou moeten stoppen met een opleiding, die hij mogelijk wel gehaald zou hebben met extra tijd of begeleiding. Het risico bij deze optie is echter dat studenten mogelijk te lang in een studie blijven hangen die niet bij hun past en dat zij later alsnog uitvallen. Deze punten zouden eventueel ondervangen kunnen worden door te investeren in betere studentbegeleiding en studiekeuzeadvies.

Werken met een «doorstroomnorm»

De leden Paternotte en Van der Molen hebben verzocht om de interesse onder instellingen te peilen om te werken met een «doorstroomnorm» en te inventariseren wat hiervoor nodig is.⁴⁸ Het hanteren van een doorstroomnorm houdt in dat studenten een bepaald aantal studiepunten/ vakken moeten behalen, voordat zij kunnen instromen in het volgende jaar. Studenten die niet aan de gestelde normen voldoen, krijgen in dat geval de kans om hun achterstallige studiepunten uit het eerste jaar in te halen. Het staat instellingen vrij om een doorstroomnorm te hanteren, die ruimte is er binnen de WHW. Eind vorig jaar heb ik met de hogeschool Windesheim gesproken over hun ervaringen met het werken met een doorstroomnorm bij het domein Business, Media en Recht. De eerste ervaringen daar waren positief: de doorstroomnorm heeft de uitval onder studenten in dit domein verminderd en studenten zijn erg positief. Windesheim wijst erop dat het vervangen van het bsa door een doorstroomnorm wel extra inzet en organisatie vraagt van een instelling. Het vergt het mogelijk maken van persoonlijke leerroutes, waarvoor het curriculum, roosters en toetsing aangepast moet worden. Als sluitstuk is extra inzet op het studieadvies en de begeleiding cruciaal.

Ook de Hogeschool Zuyd heeft onlangs gekozen voor het hanteren van een doorstroomnorm en de Hogeschool Leiden werkt hier inmiddels al drie jaar mee. Het succes van de doorstroomnorm bij deze opleidingen lijkt erin te zitten dat het is ingebed in een breder kwaliteitsbeleid van (individuele) studiebegeleiding en studiekeuzeadvies. Het gehele onderwijsconcept en de organisatie binnen de instelling is hier bovendien op aangepast. Het hanteren van een doorstroomnorm lijkt het overbodig te maken om studenten weg te kunnen sturen. Indien de opleiding het gevoel heeft dat een student niet op de juiste plek zit, kan de opleiding een «dringend advies» geven en hierover met de student in gesprek gaan. Het is in het belang van de student (en tevens zijn verantwoordelijkheid) om het advies vanuit de opleiding serieus te nemen.

Hoewel ervaringen omtrent de doorstroomnorm bij meerdere instellingen positief zijn, wijst de VH erop dat het werken met een doorstroomnorm niet voor elke instelling passend en gewenst is. Eén generieke maatregel voor alle opleidingen zou volgens hen te weinig recht doen aan de verschillen die er zijn tussen opleidingen en instellingen. Ook de VSNU pleit ervoor om de keuze hiervoor bij de instelling zelf te laten. De universiteiten geven aan dat de meeste opleidingen een chronologische opbouw hanteren, waardoor studenten zonder het eerste jaar te halen niet zonder meer kunnen doorstromen naar het tweede jaar. Het doorvoeren van een doorstroomnorm zou in de

praktijk tot gevolg kunnen hebben dat studenten hierdoor vertraging oplopen. Het curriculum, roostering en begeleiding zo ontwerpen dat dit geen/ een zeer beperkte studievertraging tot gevolg heeft, is voor met name grootschalige opleidingen een lastige en kostbare uitdaging.

Initiatieven vanuit het veld

Het is aan een volgend kabinet om te besluiten over de toekomst van het bsa. Hogescholen en universiteiten richten zich de komende tijd op het verder verbeteren van de werking van het bsa in de praktijk. Zij doen dit middels een aantal acties, die ik hieronder verder toelicht.

Verkenning VSNU

De VSNU is bezig met een verkenning waarbinnen zij de voor- en tegenargumenten ten aanzien van het bsa vanuit verschillende perspectieven in kaart brengt. De argumenten worden voorzien van een empirische reflectie, zodoende helder is welke argumenten wel of niet onderbouwd kunnen worden en welk onderzoek bijvoorbeeld nog ontbreekt. Volgens de VSNU is het instrument van het bsa niet eenzijdig te beoordelen en hangt het samen met andere instrumenten binnen elke opleiding/instelling. De verkenning wordt gemaakt om de veelzijdigheid van het bsa-instrument in kaart te brengen en onderwijsinstellingen te helpen bij het maken van keuzes omtrent het bsa. De VSNU verwacht de verkenning voor de zomer te hebben afgerond.

Experimenten omtrent het bsa

De universiteiten hebben aangegeven in pilots te gaan experimenteren met verschillende vormen van het bsa. Door middel van aanvullend onderzoek zullen de universiteiten het effect van het bsa op het studiesucces en kansengelijkheid verder duiden. Ook de Vereniging Hogescholen heeft in haar strategische agenda 2019–2023 de ambitie staan dat hogescholen experimenteren met het bsa. De alternatieven zijn vorig jaar geëvalueerd binnen de vereniging. Dit heeft geleid tot een aangescherpte positiebepaling van alle hogescholen over het bsa, zoals weergegeven in het position paper – Studieadvies (maart 2021) dat hierover is verschenen. Daarin benadrukt de VH het belang van de ruimte voor maatwerk en de ruimte voor hogescholen om zelf passende sturingsinstrumenten te kiezen voor wat betreft de oriëntatie, selectie- en verwijfsfunctie van de propedeuse.

Versterken van de studentbegeleiding

Het ISO en LSVb wijzen beiden op het belang van goede begeleiding omtrent het bsa. Dit belang wordt onderschreven door de VH en VSNU. De pandemie heeft het belang van goede studentbegeleiding en aandacht voor studentenwelzijn daarbij nog eens versterkt. In het kader van het Nationaal Programma Onderwijs krijgen hogeronderwijsinstellingen extra middelen voor onder andere het organiseren van extra studentbegeleiding en ondersteuning op de overgangen en het eerste jaar. De monitoring en evaluaties in het kader van dit programma zullen nieuwe inzichten opleveren over wat wel en niet werkt. Goede voorbeelden op dit vlak worden verzameld en verspreid met behulp van het NRO en bestaande netwerken in het hoger onderwijs. In mijn brief van 26 februari 2021 heb ik daarnaast uiteen gezet hoe de loopbaanoriëntatie en begeleiding wordt verbeterd binnen de verschillende sectoren.

Leren van het mbo

Uit onderzoek blijkt dat er nog kansen liggen voor verbetering als het gaat om de verwijzende functie omtrent het bsa. Op dit vlak kan het hoger onderwijs mogelijk leren van het mbo. In het mbo zijn instellingen sinds studiejaar 2018–2019 verplicht om studenten bij een negatief bsa te ondersteunen en begeleiden naar een andere opleiding, al dan niet aan dezelfde instelling.⁵⁰ Het mbo kent weliswaar een ander soort populatie, bestaande uit diverse groepen waaronder zowel kwalificatieplichtige studenten als werkende volwassenen, maar is desalniettemin interessant om van te leren. Hoe de verwijfsfunctie in de praktijk in het mbo werkt en waar eventueel nog kansen liggen voor verbetering wordt momenteel in kaart gebracht. Ik verwacht rond de zomer de rapportage van de monitor «Vroegtijdige aanmelddatum voor en toetsingsrecht tot het mbo» te ontvangen waar de werking van het bsa een onderdeel van is. Lastig daarbij is dat de gang van zaken op de mbo-instelling de afgelopen periode uiteraard ook beïnvloed zal zijn door de pandemie. De uitkomsten van deze rapportage zullen worden besproken met de VH, VSNU en studentenbonden om te kijken welke lessen het hoger onderwijs hier mogelijk uit kan halen.